

**Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР)
България**

**Годишен доклад
за Европейската комисия**

юли 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ПРЕДИСЛОВИЕ	4
2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ И ГАЗ	5
2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара	7
2.2. Доклад за изпълнението на Пакета за чиста енергия	9
3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	9
3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране	9
3.1.1. Отделяне	9
3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата	10
3.1.3. Мрежови тарифи	10
3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността	12
3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане	13
3.1.6. Трансгранични въпроси	14
3.1.7. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки	18
3.2. Конкуренция и функциониране на пазара	19
3.2.1. Пазари на едро	19
3.2.2. Пазар на дребно	23
3.2.3. Защита на потребителите и уреждане на спорове	26
4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ	28
4.1. Регулиране на мрежата	28
4.1.1. Мрежови и ВПП тарифи за присъединяване и достъп на клиентите	28
4.1.2. Балансиране	31
4.1.3. Трансгранични въпроси	31
4.1.4. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки	35
4.2. Конкуренция и функциониране на пазара	37
4.2.1. Пазари на едро	39
4.2.2. Пазар на дребно	43
4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията	47
4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове	49
4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия)	53

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСЕР	Агенция за сътрудничество на енергийните регулатори
БНЕБ ЕАД	„Българска независима енергийна борса“ ЕАД
ВЕКП	Високоэффективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия
ВИ	Възобновяеми източници на енергия
ВТТ	Виртуална търговска точка
ВяЕЦ	Вятърна електрическа централа
ГРД	Газоразпределителни дружества
ГРМ	Газоразпределителна мрежа
ЕЕС	Електроенергийна система
ЕПМ	Електропреносна мрежа
ЕС	Европейски съюз
ЕСО ЕАД	„Електроенергиен системен оператор“ ЕАД
ЕЦ	Електрическа централа
ЗЕ	Закон за енергетиката
Комисия, КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КЗК	Комисия за защита на конкуренцията
КЗП	Комисия за защита на потребителите
НЕК ЕАД	„Национална електрическа компания“ ЕАД
НЛДЕ	Наредба № 3 за лицензиране на дейностите в енергетиката
НРЦЕЕ	Наредба № 1 от 18 март 2013 г. за регулиране на цените на електрическата енергия
НРЦПГ	Наредба № 2 от 19 март 2013 г. за регулиране на цените на природния газ
НПО	Независим преносен оператор
ОП	Оперативна програма
ОПС	Оператор на преносна система
ПДН	Пазар „ден напред“
ПОИ	Проект от общ интерес
ПТЕЕ	Правила за търговия с електрическа енергия
РИПС ЮИЕ	Регион за изчисляване на преносната способност Югоизточна Европа
СЕЕР, CEER	Съвет на европейските енергийни регулатори
СТП	Стандартизирани товари профили
ФЕЦ	Фотоелектрическа централа
ЦДУ	Централно диспечерско управление
ENTSOE	Европейска мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия
ENTSOG	Европейска мрежа на операторите на газопреносни системи

1. ПРЕДИСЛОВИЕ

През 2020 г. дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията, регулатора) беше насочена към либерализация на електроенергийния пазар, развитие на борсовата търговия с електроенергия и природен газ, постигане на регионална свързаност на електроенергийните и газови пазари, както и активно участие на страната в европейския енергиен пазар.

В сектор „Електроенергетика“ регулаторът концентрира усилията си върху създаване на необходимата подзаконова рамка за пълно отваряне на пазара на едро на електроенергия. Приета беше нормативната база, въз основа на която от 1 октомври 2020 г. всички небитови клиенти закупуват електрическата енергия по свободно договорени цени. С цел подпомагане на процеса Комисията въведе уеб базирана публична платформа за сравняване на актуални оферти и сключване на договори за доставка на електрическа енергия. Регулаторът прие решения за прилагане на регламентите и мрежовите кодекси на европейския електроенергиен пазар за гарантиране на доставките, създаване на конкурентен вътрешен пазар на електрическа енергия и намаляване на въглеродните емисии. Продължи регулаторната подкрепа за обединения на националната пазарна зона с регионалните пазари в сегментите „Ден напред“ и „В рамките на деня“ с цел насърчаване на конкуренцията и увеличаване на ликвидността.

В подкрепа на либерализацията и интеграцията на пазара на природен газ Комисията прие редица решения, с които допринесе за повишаване на конкурентността на българския пазар и осигуряване на безпрепятствен достъп до него за всички участници. Водещо начало в предприетите действия беше изпълнението на приоритетите в сектора - осигуряване на енергийните доставки, диверсификация на източниците и маршрутите за природен газ, постигане на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ, развитие на газопреносната инфраструктура, свързване на българския пазар с пазарите на страните от региона. През 2020 г. беше изградена нова газова инфраструктура, включваща две точки на свързване с газопреносните системи на Република Турция и на Република Сърбия. От 31.12.2020 г. стартираха доставки на природен газ от Азербайджан, което е стъпка към диверсификация на доставките на природен газ и за насърчаване на конкуренцията. Нараства броят на регистрираните участници на платформата на „Газов хъб Балкан“ ЕАД и търгуваните на нея количества, което е показател за развитието на търговията на организирания борсов пазар на природен газ. В заключителен етап е изграждането на междусистемната газова връзка България-Гърция IGB, която ще бъде от важно значение за реалната диверсификация на доставчиците на природен газ.

ДОЦ. Д-Р ИВАН ИВАНОВ

Председател на КЕВР

2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ГАЗ И ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ

В съответствие с нормативните си правомощия Комисията за енергийно и водно регулиране осъществява регулаторна дейност за: либерализация на електроенергийния пазар; развитие на борсовата търговия с електрическа енергия; регионална свързаност на пазарите на електроенергия; участие на страната ни в европейския енергиен пазар; насърчаване развитието на конкурентен, сигурен и устойчив вътрешен пазар на електроенергия. Важна задача на регулатора е осигуряването на достъпни услуги на потребителите, въз основа на принципите за законност, защита на националния интерес, икономическа обоснованост, прозрачност и справедливост. Независимостта на Комисията гарантира постигането на баланс в приеманите решения с отчитане на интересите на всички заинтересовани страни, при строго спазване на нормативните разпоредби. В условията на възникналата COVID епидемия регулаторът предприе необходимите противоепидемични мерки при организацията на работата си и осигури изпълнението на всички дейности в обхвата на неговите законови правомощия.

В сектор „Електроенергетика“ усилията на регулатора бяха насочени към отваряне на пазара и осигуряване на необходимата нормативна рамка. Независимо от негативното влияние на COVID епидемията през 2020 г. в различните сектори на българската енергетика настъпиха важни промени. От 1 октомври 2020 г. всички небитови клиенти закупуват електрическата енергия по свободно договорени цени, което е важен фактор за либерализацията на пазара. Продължи работата на КЕВР за обединения на националната пазарна зона с регионалните пазари. С ценовите си решения регулаторът осигури стабилност на регулирания пазар на електроенергия.

Комисията осигури възможност клиентите, които до 30.09.2020 г. не са избрали нов доставчик, да сключват типови договори за снабдяване с настоящия си краен снабдител, но в качеството му на търговец. Типовият договор беше одобрен от КЕВР и е със срок от 01.10.2020 г. до 30.06.2021 г. По този начин се гарантира плавен преход към либерализирания пазар на електроенергия и се минимизира рискът от преустановяване на дейността на някои от клиентите. Около 450 000 клиенти или точки на измерване вече са преминали на свободния пазар - 66% от тях закупуват електрическа енергия от крайния снабдител, в качеството му на търговец на електрическа енергия на свободния пазар, а 34% са избрали друг търговец.

КЕВР стартира въвеждането на централна, уеб базирана и публична платформа за сравняване на актуални оферти и сключване на договори с търговци за доставка на електрическа енергия. Целта на информационната система, която е с безплатен достъп, е да бъдат подпомогнати потребителите и да бъде ускорен процесът на либерализация на пазара на електроенергия. Платформата, администрирана от КЕВР, осигурява сравнение на офертите на търговците по различни критерии - за битови или небитови потребители; според вида електромер – почасов или непочасов; товаров профил на клиента; според месечното потребление; срок на договора; неустойки и др. След избора на конкретна оферта клиентът ще може да получи договора за доставка на конкретен адрес или по електронна поща.

Подкрепата за обединения на националната пазарна зона с регионалните пазари заема приоритетно място в дейността на КЕВР, тъй като интегрираният пазар насърчава конкуренцията и увеличава ликвидността. Комисията работи в тясно сътрудничество с регулатора на Румъния за пазарно обединение и присъединяване на България към европейския пазар „ден напред“. С подкрепата на регулаторните органи на България и Гърция операторите на преносни мрежи на двете държави отправиха искане за включване на българо-гръцката граница към общия европейски пазар „ден напред“ през италианските граници. С цел синхронизиране с европейското законодателство Комисията прие и решения по прилагането на регламентите и мрежовите кодекси на европейския електроенергиен пазар. Това гарантира сигурността на доставките, създаването на конкурентен пазар и намаляване на въглеродните емисии.

В ценовите си решения Комисията прилага балансиран и консервативен подход и не допусна резки ценови изменения. През 2020 г. цените на електрическата енергия за

регулirания пазар се увеличиха средно с 2,79%. В резултат на предоговорената, по-ниска цена на доставяния природен газ регулаторът намали съществено цените на топлинната енергия за битовите потребители. С решение на КЕВР от 01.07.2020 г. утвърдените цени са средно с 12,69% по-ниски в сравнение с цените за предходния отоплителен сезон 2019-2020 г. С приетите от регулатора промени в подзаконовата нормативна уредба, за периода 01.07.2020 - 30.06.2021 г. бяха въведени прогнозни годишни цени на топлинната енергия, произвеждана от топлофикациите на природен газ, основана на прогнозна годишна цена на синьото гориво за същия период. Това осигури на потребителите ценова стабилност, независимо от променящата се цена на природния газ през отделните месеци. При постигнати по-ниски цени на природния газ, в сравнение с определената годишна прогнозна цена, регулаторът ще компенсира потребителите през следващия едногодишен период, като отчете надвзети от топлофикациите приходи.

В сектор „Природен газ“ дейността на КЕВР е насочена към насърчаване на конкуренцията на пазара и развитие на процесите на либерализация в сектора. Основните приоритети са сигурността на доставките, ликвиден и конкурентен пазар и развитие на газопреносната инфраструктура. Либерализацията на газовия пазар в България стартира в края на 2019 г., след като КЕВР прие решения, с които одобри платформа за търговия с природен газ и определи нейния оператор. Комисията одобри и споразумение между оператора на платформата за търговия и обществения доставчик за изпълнение на програма за освобождаване на природен газ за периода 2020 г. – 2024 г. С приемането на тези решения се осъществиха сделки за демонополизиране на пазара и създаване на конкурентна среда. През годината нарасна броят на местните и чуждестранни участници на платформата за търговия на „Газов хъб Балкан“ ЕАД, както и търгуваните на нея количества природен газ.

В изпълнение на Закона за допълнение на Закона за енергетиката, обн. ДВ, бр. 38 от 2020 г. общественият доставчик на природен газ възстанови суми по договори за доставка на природен газ, считано от 5 август 2019 г. до 31 март 2020 г., на крайни снабдители на природен газ, на клиенти, присъединени към газопреносната мрежа, и на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия. В тази връзка КЕВР прие решения за утвърждаване на цените на природния газ за всеки месец от 5 август 2019 г. до 31 март 2020 г.

През 2020 г. със Закона за изменение и допълнение на Закона за енергетиката, обн. ДВ, бр. 57 от 2020 г., са направени промени в ЗЕ, които предвиждат дейността „търговия с природен газ“ да се извършва въз основа на издадена лицензия, считано от 01.10.2021 г. В тази връзка Комисията прие изменения и допълнения в Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (НЛДЕ) и одобри образец на заявление за издаване на лицензия за дейността „търговия с природен газ“.

КЕВР прие Методика за изменение и допълнение на Методика за определяне на цени за достъп и пренос на природен газ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, обн., ДВ, бр. 79 от 8.09.2020 г. (МИД на Методиката). Измененията и допълненията на Методиката са наложени от необходимостта същата да бъде съобразена с Регламент (ЕС) 2017/460 на Комисията от 16 март 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно хармонизирани структури на тарифите за пренос на газ (Регламент (ЕС) 2017/460). Измененията и допълненията на Методиката предвиждат натрупаният баланс в регулаторната сметка да се освобождава в края на регулаторния период и да се покрива чрез корекция на определените необходими годишни приходи за следващия регулаторен период. Въведени са също така изискванията на Регламент (ЕС) 2017/460 за публични консултации преди началото на регулаторния период и относно отстъпките, множителите и сезонните коефициенти. С приемането на МИД на Методиката се цели прецизиране и допълване на нормите, въз основа на които се образуват цените за достъп и пренос на природен газ през газопреносната система. Постига се изпълнение на чл. 13 от Регламент (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно условията за достъп до газопреносни мрежи за природен газ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1775/2005 (Регламент

(ЕО) № 715/2009), както и на изискванията на чл. 7 от Регламент (ЕС) 2017/460, като се осигурява прозрачност и предвидимост при образуването на цените.

Във връзка с правомощията на КЕВР по осъществяване на контрол по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (Регламент (ЕС) № 1227/2011, Регламента), през 2020 г. Комисията прие изменение и допълнение на Правилника за дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране и на нейната администрация (ПДКЕВРНА, изм. и доп., ДВ, бр. 23 от 14 март 2020 г.). По този начин беше обособена дирекция "Мониторинг и контрол по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия", която осигурява дейностите, посочени в Регламента.

Съгласно чл. 60 от Закона за енергетиката (ЗЕ), условията и редът за извършване на контрол по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 се определят с наредба, приета от Комисията. В тази връзка, през 2020 г. КЕВР прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (изм. и доп., бр. 111 от 31.12.2020 г., в сила от 31.12.2020 г.), с цел нормативно да уреди в тяхната цялост обществените отношения, свързани с извършването на ефективен контрол от страна на Комисията по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011. В Наредбата е създадена нова Глава девета „а“ - „Условия и ред за осъществяване на контрол по Глава седма „а“ от Закона за енергетиката“, която регламентира процедурата за извършване на контрола.

Една от основните дейности на дирекцията е извършване на проверки по реда на Глава седма „а“ от ЗЕ. По-конкретно, длъжностните лица от дирекцията имат правомощието да извършват предварително проучване при установени първоначални данни за извършена манипулация на пазара по смисъла на чл. 3 и чл. 5 от Регламента. След приключване на предварителното проучване, ако се установят достатъчно данни за извършено нарушение, КЕВР с решение може да образува производство за установяване на нарушение на чл. 3 и 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. През 2020 г. в КЕВР са постъпили общо 10 бр. доклади за подозрителни сделки. Въз основа на всички постъпили доклади за подозрителни сделки и сигнали в дирекцията, за отчетния период в Комисията са разгледани 7 доклада от извършени предварителни проучвания, в резултат на които с решения на КЕВР са образувани 4 бр. производства за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011, а поради липса на данни за извършени нарушения са прекратени 3 бр. предварителни проучвания. Образуваните предварителни проучвания са по-малко от броя на постъпилите доклади и сигнали за същия период, тъй като за едни и същи подозрителни сделки в дирекцията постъпват по няколко сигнала. С цел процесуална икономия и за постигане на пълно изясняване на проучваните случаи, тези сигнали се обединяват в едно предварително проучване.

2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара

В газовия сектор стратегическа цел за Република България е запазване на ролята ѝ на страната на държава, осигуряваща трансграничен пренос на природен газ за региона и ЕС. Основните приоритети в сектора и през 2020 г. са обезпечаване сигурността на доставките, осигуряване на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ и развитие на газопреносната инфраструктура на страната. Свързването на българския пазар на природен газ с пазарите на природен газ на страните членки в региона и в Европа ще способства за реализиране на европейската енергийна политика за изграждане на единен взаимосвързан общоевропейски пазар на природен газ.

Пазарът на природен газ в Република България през 2020 г. все още се осигурява от един основен доставчик, но се отчита наличието на алтернативни доставки, което увеличава възможността за избор. Либерализацията на газовия пазар в България зависи и от развитието на газотранспортната инфраструктура. През 2020 г. е изградена нова газова инфраструктура,

включваща две точки на свързване със съседни газопреносни системи - IP Странджа 2/Малкочлар (от Република Турция към Република България) и IP Кирево/Зайчар (от Република България към Република Сърбия), а от края на годината започна доставката на природен газ от Азербайджан. На практика, макар и в малка степен, България постигна известна диверсификация на доставките на природен газ, което е стъпка в полза на конкуренцията.

Стъпка в тази посока е и участието на българската държава, представлявана от „Булгартрансгаз“ ЕАД, с 20% в акционерния капитал на гръцката компания „ГАЗТРЕЙД“ АД, която изгражда терминала за втечнен природен газ (LNG) до гр. Александруполис, Северна Гърция - един от най-значимите енергийни проекти, реализирани през последните години. Това е доказателство за регионалния профил на проекта и представлява катализатор за интеграцията на газовите пазари в Югоизточна Европа, осигурявайки енергийна ликвидност и разнообразие на източници на природен газ в целия регион. С реализацията на друг голям инфраструктурен проект - междусистемния газопровод IGB, ще се промени енергийната карта в региона и Европа. След като през 2019 г. КЕВР и Регулаторният орган за енергия на Гърция приеха Окончателно съвместно решение, с което е предоставено освобождаване от изискванията на Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (Директива 2009/73/ЕО) за достъп на трети страни, регулирани тарифи и отделяне по собственост, през 2020 г. двата национални регулаторни органа приеха Съвместно решение за одобряване на Мрежови и Тарифен кодекс за IGB, чиито разпоредби са в съответствие с Регламент (ЕО) № 715/2009 и Регламент (ЕС) 2017/459 на Комисията от 16 март 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно механизмите за разпределяне на капацитет в газопреносни системи и за отмяна на Регламент (ЕС) № 984/2013.

Ефективната либерализация на газовия пазар в България стартира в края на 2019 г., след като КЕВР прие решения, с които одобри платформа за търговия с природен газ и определи нейния оператор, както и одобри споразумение за изпълнение на програма за освобождаване на природен газ между оператора на платформата за търговия и обществения доставчик. Програмата има за цел да се освободят от обществения доставчик необходимите количества природен газ, предвидени за продажба на организирания борсов пазар на годишна база за периода 2020 г. – 2024 г. в съответствие със споразумение за изпълнение на програма за освобождаване на природен газ, за да се даде възможност на пазара да се развие и да се повиши ликвидността. Със създаването на платформата за търговия с природен газ на „Газов хъб Балкан“ ЕАД и осъществяването на първите сделки по програмата за освобождаване на природен газ на практика започна процесът на демонополизирание на пазара, осигуряване на достатъчно ликвидност и създаване на конкурентна среда за участниците на него.

Търговията на организиран борсов пазар на природен газ през 2020 г. се осъществява успешно. Продължава да нараства броят на регистрираните участници на платформата на „Газов хъб Балкан“ ЕАД, като от 30 участници през януари 2020 г., към края на годината те са се увеличили на 40 – местни компании, както и компании с дейност на европейските пазари. Търгуваните количества все още са ограничени, но са значително по-високи от началото на 2020 г., което показва, че са налице възможности за развитие.

През 2020 г., в изпълнение на Решение на Европейската комисия № С (2018) 258 от 24 май 2018 г. по дело АТ.39816 – Доставки на газ нагоре по веригата в Централна и Източна Европа, и на сключено между ООО „Газпром Експорт“ и „Булгаргаз“ ЕАД Допълнение № 13 от 2 март 2020 г. към Договор № 02-12-13 от 15 ноември 2012 г. за доставка на природен газ, както и на Закон за допълнение на Закона за енергетиката (ЗД на ЗЕ, обн. ДВ, бр. 38 от 2020 г.) общественият доставчик на природен газ възстанови суми по договори за доставка на природен газ, считано от 5 август 2019 г., на крайни снабдители на природен газ и клиенти, присъединени към газопреносната мрежа, включително на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия. В тази връзка КЕВР прие решения за утвърждаване на цените на природния газ, по които общественият доставчик продава природен газ, за всеки период от 5 август 2019 г. до 31 декември 2019 г. и от 1 януари 2020 г.

до 31 март 2020 г., като с решението за всеки от посочените периоди измени и цените, по които крайните снабдители на природен газ продават на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи. В изпълнение на § 4 на Преходните и заключителни разпоредби на ЗД на ЗЕ, обн., ДВ, бр. 38 от 2020 г., КЕВР предостави за сведение на Народното събрание на Република България подробна информация за възстановените суми.

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за енергетиката, обн. ДВ, бр. 57 от 2020 г., ЗИД на ЗЕ, са направени промени в ЗЕ, които предвиждат от 01.10.2021 г. дейността търговия с природен газ да се извършва въз основа на издадена лицензия. В тази връзка Комисията прие изменения и допълнения в Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката, с които се уреждат редът, начинът и процедурата по издаване на лицензия за търговия с природен газ. С приетите изменения на НЛДЕ се създава яснота по отношение на реда и условията, на които дадено юридическо лице следва да отговаря, за да придобие лицензия за дейността „търговия с природен газ“, както и се регламентират на подзаконово нормативно ниво данните, документите и информацията, които трябва да бъдат представени в Комисията в тази връзка.

С предприетите от Комисията стъпки и взетите решения в газовия сектор през 2020 г. КЕВР насърчи конкуренцията на пазара, развитието на процесите на либерализация в сектора и намаляването на цените на природния газ.

2.2. Доклад за изпълнението на Пакета за чиста енергия

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „ф“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944), КЕВР има задължението да наблюдава прилагането на правилата за функциите и задачите на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи, доставчиците и клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия. Тази разпоредба от директивата към настоящия момент не е транспонирана в законодателството на Република България. В тази връзка следва да се има предвид, че КЕВР няма законодателна инициатива.

3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране

3.1.1. Отделяне

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „й“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944), КЕВР следва да гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение и доставка, както и от други дейности. В тази връзка в чл. 39, ал. 1 от ЗЕ са описани видовете дейности, подлежащи на лицензиране. КЕВР издава лицензия за всяка от посочените дейности, за определен период и с конкретни условия, които са неразделна част от решението за издаването ѝ.

Съгласно чл. 37 от ЗЕ енергийните предприятия водят отделна счетоводна отчетност за всяка дейност, подлежаща на лицензиране, дейностите подлежащи на лицензиране и други дейности, за всеки клон и предприятие, както и за дейности при регулирани и свободно договорени цени. Правилата за водене на разделното счетоводство от енергийните предприятия, включително активите за целите на ценообразуването по групи клиенти, както и формата и съдържанието на счетоводните отчети за регулаторни цели, се определят с решение на Комисията. В допълнение следва да се отбележи, че енергийните предприятия, които подлежат на независим финансов одит, представят на Комисията одиторски доклад за

спазването на правилата за водене на отделната счетоводна отчетност.

3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата

Съгласно чл. 59, пар. 1, б „к“ от Директива (ЕС) 2019/944 КЕВР наблюдава инвестиционните планове на операторите на преносни системи и предоставя в годишния си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на преносни системи по отношение на съответствието им с десетгодишния план за развитие на мрежата в ЕС, включително, по целесъобразност, като тази оценка може да включва препоръки за изменение на тези инвестиционни планове.

Във връзка с горното, с Решение № ДПРМ-2 от 07.10.2020 г. на КЕВР е одобрен План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2020 – 2029 г. Десетгодишният план за периода 2020 – 2029 г. съдържа основната инфраструктура за пренос на електрическа енергия, която се предвижда за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация през следващите десет години. С него се осигурява своевременно и хармонично изграждане и въвеждане в експлоатация на нови елементи на електропреносната мрежа за икономична и сигурна работа на електроенергийната система (ЕЕС), при спазване критериите за сигурност и действащите стандарти за качество на снабдяването с електрическа енергия.

За сигурно функциониране на електропреносната мрежа при спазване на принципите за осигуряване необходимата надеждност на преносната система и устойчивост на генериращите източници в мрежа 400kV на България, „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД) е включило в План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2020 – 2029 г. изграждането на следните нови електропроводи от общоевропейско значение:

- п/ст. „Марица изток“ – п/ст. „Неа Санта“ (Гърция);
- п/ст. „София запад“ – п/ст. „Ниш“ (Сърбия), втори електропровод;
- п/ст. „Пловдив“ – п/ст. „Марица изток“;
- п/ст. „Марица изток“ – ОРУ ТЕЦ МИЗ;
- п/ст. „Марица изток“ – п/ст. „Бургас“;
- п/ст. „Бургас“ – п/ст. „Варна“.

Годишните прогнозни стойности на всички разходи за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация на обектите от електропреносната мрежа и на системите за защита и управление на електроенергийната система на Десетгодишния план за периода 2020-2029 г. са в размер на 1 420 252 хил. лв., от които 178 167 хил. лв. или 12,54% са привлечени европейски средства, основно за съфинансиране на проектите от общоевропейско значение.

С оглед горното, след проучване на необходимостта от инвестиции, Комисията приема, че представеният от независимия преносен оператор План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2020 – 2021 г. обхваща всички нужди от инвестиции, както и че същият е в съответствие с десетгодишните планове за развитие на мрежите в Европейския съюз. Планът е изготвен при съобразяване с наличната информация за предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, като са взети предвид и инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз.

3.1.3. Мрежови тарифи

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8 от ЗЕ, КЕВР осъществява регулиране на цените в случаите, предвидени в този закон. По силата на чл. 30, ал. 1, т. 1, 6, 9, 10, 13 и 17 от ЗЕ на регулиране от Комисията подлежат цените:

- за достъп и/или за пренос през електропреносната мрежа;
- за достъп и/или за пренос през електроразпределителните мрежи.

През разглеждания период се приеха важни промени в Закона за енергетиката (обн. ДВ, бр. 41 от 2019 г.) и НРЦЕЕ (обн. ДВ, бр. 50 от 25.06.2019 г.) в областта на регулирането на цените на мрежовите услуги, в резултат на които отпадна задължението на пазарните участници да заплащат цени за пренос и достъп до електропреносната мрежа за количествата електрическа енергия с произход Република България, предназначени за износ, както и се въведе цена за достъп до електропреносната мрежа за производители на електрическа енергия.

В ценовите решения през периода Комисията последователно прилагаше балансиран подход, отчитащ интересите на всички участници, с цел да не се допускат резки ценови изменения.

Развитието на мрежовите тарифи за периода от 2017 г. до 2020 г. е представено в таблицата по-долу:

			2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
ЕСО ЕАД	Цена за достъп до електропреносната мрежа	лв./MWh	1,09	1,39	0,41	0,49
	Цена за пренос през електропреносната мрежа	лв./MWh	8,15	8,45	9,83	11,48
	Цена за достъп до електропреносната мрежа за ФЕЦ и ВЯЕЦ	лв./MWh	6,68	3,02	5,14	5,40
	Цена за достъп до електропреносната мрежа за производители на електрическа енергия, с изключение на производители от ФЕЦ и ВЯЕЦ	лв./MWh	-	-	2,12	2,42
„ЧЕЗ Разпределение България“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00923	0,00971	0,01002	0,01076
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03098	0,03245	0,03426	0,03636
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh/ ден	0,01745	0,01796	0,01989	0,02151
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00505	0,00519	0,00577	0,00605
„Електроразпределение Юг“ ЕАД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00823	0,00884	0,0095	0,00994
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03154	0,03253	0,03576	0,03783
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh/ ден	0,01651	0,01733	0,01981	0,02060
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00503	0,00516	0,00599	0,00598
„Електроразпределение Север“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,01036	0,0117	0,01274	0,01312
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03008	0,03278	0,03478	0,03583
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh	0,008	0,00854	0,00896	0,02073 лв./kWh/ ден
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,008	0,00854	0,00896	0,00885

„Електроразпределение Златни Пясъци“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,02783	0,03303	0,03125	0,06035
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh	0,00666	0,00675	0,00644	0,01325
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00666	0,00675	0,00644	0,01325

3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността

Достъп до трансграничната инфраструктура, включително и процедурите за разпределение на капацитет и управление на претоварването

Тръжните правила относно условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електрическа енергия (Правилата за разпределение на преносни способности) и регионално сътрудничество между операторите на преносни системи са разработени в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент (ЕС) 2019/943), във връзка с въвеждане на общи правила и процедури за разпределяне и предоставяне на разполагаема преносна способност (капацитет) в двете посоки по междусистемните сечения на електроенергийната система на Република България и съседните електроенергийни системи и във връзка с Регламент (ЕС) 2016/1719 от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (Регламент 2016/1719) и Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (Регламент (ЕС) 2015/1222). Целта е осигуряване оптимално управление на тесните места на електропреносните мрежи, насърчаване развитието на енергийния обмен и координираното разпределение на трансграничния капацитет чрез недискриминационни пазарно обусловени решения.

Правилата за разпределение на преносни способности се представят ежегодно от ЕСО ЕАД за одобрение от КЕВР, като Хармонизираните правила за разпределение на дългосрочните преносни способности на общите граници между страните-членки на ЕС са одобрени на 29.10.2019 г. от АСРЕ. На сайта на ЕСО ЕАД са публикувани тръжните правила, регистрите на ползвателите и съгласуваните преносни способности за разпределение. Резултатите от годишните, месечните и дневни търгове, организирани от ЕСО ЕАД, са публично достъпни на сайта на ЕСО ЕАД и в публичната секция на системата за администриране на пазара с електрическа енергия. Съгласно гореописаните правила ЕСО ЕАД изпълнява ролята на тръжен оператор за разпределяне на 50% в двете посоки на съгласуваните преносни способности на българо-турската граница, както и на дневните преносни способности на българо-македонската граница. Чрез Единната платформа за разпределение се разпределят преносните способности на годишна, месечна и дневна база на българо-гръцката и българо-сръбската граница, и на годишна и месечна база – на българо-румънската граница. TRANSELECTRICA (Румъния) е тръжен оператор за разпределение на дневните преносни способности на българо-румънската граница, а MEPSO (Северна Македония) – на годишните и месечни преносни способности на българо-македонската граница. ЕСО ЕАД докладва данните за търговете, за които е тръжен оператор, в системата ARIS (ACER REMIT Information System). Данните за останалите търгове се докладват от JAO или от съответния тръжен оператор.

Сътрудничество във връзка с прилагането на регламенти на ЕК

Една от основните задачи, свързани с изпълнението на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2015/1222 за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (CACM), беше изготвянето на обща за региона на Югоизточна Европа методология за изчисление на междузонава преносна способност за пазарния интервал за „ден напред“ и „в рамките на деня“, както и съпътстващите я други

методики. Методологията за изчисление на междузонова преносна способност беше одобрена от трите национални регулатора в нашия регион през месец април 2019 г. От трите оператора беше приет методът за пресмятане на междузоновата преносна способност при тази методика да бъде въз основа на координираната нетна преносна способност. Изпълнението на методиката е тясно свързано с работата на Регионалния център по координиране на сигурността в нашия регион. Поради закъснения, свързани с учредяването на Регионалния център по координиране на сигурността в Солун, изпълнението на тази методика ще търпи забавяне. Друга важна задача, свързана с изпълнението на изискванията, произтичащи от чл. 35 на Регламент 2015/1222, беше изготвянето на Методика за редиспечирание и насрещна търговия и Методика за поделение на разходите.

Както се изисква от чл. 76 и чл. 77 на Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия (Регламент (ЕС) 2017/1485) за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия, беше изготвена обща за региона на Югоизточна Европа Методика за координиране на анализа на експлоатационната сигурност. Тази методика е в съответствие с вече готовата Методика за редиспечирание и насрещна търговия и Методика за поделение на разходите, както се изисква от чл. 76, пар. 1 на Регламент 2017/1485.

Една от основните задачи, свързана с изпълнението на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2016/1719 относно предварителното разпределяне на преносна способност, е изготвянето на обща за региона на Югоизточна Европа методология за изчисление на междузонова преносна способност за дългосрочните пазарни времеви интервали съгласно чл. 10, както и съпътстващите я други методики, и изготвянето на Методика за изчисляване на разбивка на дългосрочната преносна способност. От трите оператора беше прието методът за пресмятане на междузоновата преносна способност при тази методика да бъде въз основа на координираната нетна преносна способност.

3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане

Общият енергиен недостиг за 2020 г. е 524 087 MWh в сравнение с 624 727 MWh за 2019 г., което е намаление приблизително със 17%. Общият енергиен излишък за 2020 г. е 899 567 MWh спрямо 984 770 MWh за 2019 г., което е намаление приблизително с 9%. Процентното съотношение на електрическа енергия недостиг и електрическа енергия излишък за 2019 г. е показано на фигура 16.

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от ЗЕ, Комисията определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

В практиката си до момента КЕВР утвърждава две отделни пределни цени, а именно – пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу.

Пределната цена за регулиране нагоре е обвързана с постигнатата цена на пазара „ден напред“, като така се постига обвързаност на двата пазара и не се допускат арбитражи. Подобна мярка осигурява пропорционалност на разходите за балансиране на пазарните участници в зависимост от почасовите цени на пазара. Постигнатата цена на пазар „ден напред“ (ПДН) функционира като минимална цена за предложенията за регулиране нагоре. По този начин винаги цената за небаланси е по-неблагоприятна от тази на ПДН, както и пазарните участници се стимулират да участват и на пазара на балансираща енергия с резервния си капацитет.

С Решение № Ц-45 от 23.12.2020 г. КЕВР продължи да прилага по-балансиран модел за ценообразуване, съгласно който пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за регулиране нагоре е определена в размер на $C_{\text{пдн}} + \text{добавка}$ в размер на 100 лв./MWh, където $C_{\text{пдн}}$ е равна на цената на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД за съответния час. По-ниска добавка не би осигурила покриване на променливите разходи на централите, предоставящи тази услуга на ЕСО ЕАД. Комисията очаква при използване на този подход пределните цени за регулиране нагоре, съответно - разходите за недостиг на пазарните участници, да намалее.

Пределната цена за регулиране надолу следва да е обща за всички участници на пазара, независимо от това дали използваните мощности са производствени и/или консумиращи. По този начин се осигурява недискриминационно и равнопоставено третиране на централите, предлагащи тази системна услуга, като не се допуска облагодетелстване на даден участник за сметка на останалите, както и спекулативно поведение. Пазарните принципи налагат цената за регулиране надолу да е положителна величина. При отрицателна стойност на цената централата, предоставяща системната услуга, продава недостиг, а потребителите, които са в излишък, го купуват, което противоречи на принципите на балансиращия пазар и води до екстремни стойности на балансиращата енергия и големи разходи за небаланси. Отрицателната цена за регулиране надолу представлява прекомерна санкция за производителите и потребителите, които са в излишък, което изкривява пазара, застрашава неговата работа и противоречи на европейските практики. В тази връзка с Решение № Ц-45 от 23.12.2020 г. КЕВР запази пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за регулиране надолу на 0,00 (нула) лв./MWh.

3.1.6. Трансгранични въпроси

По отношение на техническото сътрудничество между операторите на преносни системи от Съюза и от трети държави ЕСО ЕАД е в тясно сътрудничество с операторите - членове на Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електричество (ЕМОПС-Е). Във връзка с влизането в сила на Регламент (ЕС) 2019/943 ЕСО ЕАД е изпратило писма с предложение за сътрудничество с трети страни от Региона на Югоизточна Европа (членки на ЕМОПС-Е, които не са членки на ЕС: Турция, Северна Македония и Сърбия) за координирано изчисляване на междузоновия капацитет съгласно методиките на ACER за определяне на 70% праг на междузоновия капацитет и за координирано изчисляване на експлоатационната сигурност.

Проекти за пазарни обединения във времевия сегмент „ден напред“

- **Проект SDAC (Single Day-Ahead Coupling)**

Проектът е създаден за управление и развитие на процедурите и техническата осъществимост на Единния европейски пазар „ден напред“. Проектът за Единния европейски пазар е в съответствие с европейската законодателна рамка, като стартира първоначално в

страните от Западна и Централна Европа и е базиран на решението PCR (Price Coupling of Regions) и постепенно се разширява. Основната му цел е оптимизираното и пълноценно използване на енергийните ресурси, посредством имплицитна търговия във времеви интервал „ден напред“.

Република България е пълноправен член на SDAC, като се присъединява към MRC (Multi Regional Coupling) в изолиран режим през месец януари 2016 г. и все още не е оперативна страна в проекта по обективни причини, дължащи се на специфичните характеристики на съседните пазарни зони и по-специално, все още неосъщественото сливане на MRC с пазарното обединение 4MMC, от което е част Румъния.

Отчитайки съществената роля, която има пазарната интеграция за търговските участници и потребителите, с цел създаване на максимално добри условия за търговия, ЕСО ЕАД, съвместно с БНЕБ ЕАД, работи усилено за максимално бързото присъединяване на българската пазарна зона към единния европейски пазар „ден напред“. В краткосрочен план се очаква да се реализират пазарни обединения с Република Румъния и Република Гърция посредством следните проекти:

- **Локален проект за пазарно обединение с румънската пазарна зона**

Република Румъния все още е част от 4MMC регионално пазарно обединение между Унгария, Чехия и Словакия, а България е част от европейското пазарно обединение на пазарите „ден напред“ MRC. До стартирането на Междинния проект, в края на 2018 г. (пазарно обединение на границите DE-AT-PL с 4M), което обедини 4MMC към MRC в Единното пазарно обединение „ден напред“ (SDAC), беше невъзможно стартирането на проект за обединение на пазарите на българо-румънска граница поради техническа несъвместимост.

След стартирането на Междинния проект, стана възможно реализирането на такъв проект за пазарно обединение, с хоризонт за въвеждане в реална работа до три месеца след присъединяването на 4MMC към MRC.

Отчитайки същественото значение на локалния проект, участниците в него подписаха необходимите документи, определящи структурата и организацията му и започнаха незабавно активна работа по него. В оперативен порядък, страните одобриха архитектурата на организация на пазарното обединение, както и детайлна пътна карта, която предвиждаше стартиране в реална работа до края на 2020 г.

Продължавайки активната работа по проекта, в началото на месец април 2020 г. страните уведомиха оперативните групи (MRC OPSCOM и SDAC MSD) на централния проект SDAC, за стартирания проект, като подадоха заявка за промяна на съществуващите споразумения, с цел включване на проекта като географско разширение на SDAC. Проектът бе представен официално и на Общото събрание на Управителния комитет на ОПС и НОПЕ за пазарите „ден напред“.

Навременното въвеждане в реална работа на пазарното обединение с румънската пазарна зона е в пряка зависимост от навременното стартиране на Междинния проект (пазарното обединение на границите DE-AT-PL с 4MMC), което бе предвидено за септември 2020 г.

Поради забавяне на тестовите от част от страните, участващи в Междинния проект, въвеждането на проекта беше отложено за месец май 2021 г., като след ново забавяне, новата дата за стартиране на проекта е обявена за месец юни 2021 г. Тези няколко последователни отлагания рефлектираха върху предварително определения срок за стартиране на локалния проект на България и Румъния, като той бе преразгледан и отложен за третото тримесечие на 2021 г.

- **Проект за пазарно обединение между Република България и Република Гърция**

Пазарното обединение на Република България с Република Гърция се осъществява посредством проект IBWT за пазарно обединение на италианските граници.

Република Гърция стартира локален пазар „ден напред“ и „в рамките на деня“, в съответствие с Европейската законодателна рамка на 01 ноември 2020 г. С цел максимално бързото стартиране на проект за пазарно обединение, гръцките и българските преносни и пазарни оператори, подкрепени от националните регулаторни органи, стартираха локален проект, като подадоха заявление за присъединяване на българската пазарна зона чрез граница BG-GR към съществуващата регионална инициатива за пазарно обединение на италианските граници (IBWT – Italian Borders Working Table). През 2018 г. ЕСО ЕАД и БНЕБ ЕАД получиха всички необходими одобрения от регулаторните органи и Управителния комитет на проекта, като подписаха и документите за присъединяване към него и се включиха във всички работни групи, част от него. Страните изготвиха пътна карта с конкретните дейности, съпътстващи пазарното обединение на двете страни и започнаха активна работа по проекта. След успешното стартиране на пазарното обединение на гръцко-италианската граница на 15 декември 2020 г., очаква се пазарното обединение на българо-гръцка граница да се реализира с хоризонт май 2021 г.

- **Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Северна Македония**

След подписания меморандум, под инициатива Западни Балкани 6, през м. април 2018 г., за обединение на пазарите „ден напред“ и последващото провеждане на няколко срещи по проекта, се достигна етап, на който са необходими законодателни промени в нормативната уредба на Северна Македония, които да гарантират организация на пазара в съответствие с Регламент 2015/1222.

През 2020 г. Северна Македония въведе в местното си законодателство необходима минимална законодателна рамка, съобразно Регламент 2015/1222, като през септември 2020 г. Министерството на енергетиката на Северна Македония назначи македонски пазарен оператор – МЕМО за НОПЕ.

След назначаването на МЕМО, българските и македонските преносни и пазарни оператори възобновиха проекта за пазарна интеграция и започнаха да работят активно по него, с хоризонт за въвеждане в реална работа 2022 г., като междинна стъпка, през 2021 г. се очаква да стартира и локалният пазар „ден напред“.

За организирането на дейностите по проекта за обединение на пазара със Северна Македония, страните стартираха провеждането на редовни работни срещи, на които обсъдиха и одобриха пътна карта и организацията на проекта. Бяха подписани Меморандум за сътрудничество между страните, както и съпътстващо Техническо задание. Към настоящия момент се работи в съответствие с дейностите по утвърдената пътна карта на съвместния проект.

- **Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Република Сърбия**

През 2018 г. стартираха преговори за тристранно обединение между България, Сърбия и Хърватска. През 2019 г. страните разработиха Анализ на предпоставките и осъществимостта на проекта, който документ беше съгласуван тристранно. Дейностите по проекта продължават, като част от необходимите следващи стъпки са свързани със законодателни промени в нормативната уредба на Република Сърбия, които да гарантират организация на пазара в съответствие с Регламент 2015/1222. Проектът ще продължи след промяна на Договора за създаването на Енергийната общност или посредством въвеждането на временно законодателно решение, което да осигури необходимата законодателна рамка.

Проекти за пазарни обединения във времевия сегмент „в рамките на деня“

- **Проект SIDC(XBID)**

Единният интегриран пазар „в рамките на деня“ позволява непрекъснатата трансгранична търговия, насърчава конкуренцията и увеличава ликвидността, като позволява по-ефективно използване на ресурсите за производство на електроенергия в Европа.

Проектът е създаден за управление и развитие на процедурите и техническата осъществимост на Единния европейски пазар „в рамките на деня“ (SIDC – Single Intraday Coupling). Основната му цел е създаването на решение за трансгранична имплицитна непрекъсната търговия (едновременно разпределяне на енергия и капацитет) „в рамките на деня“ в Европа. Системата за търговия – XBID позволява трансграничната търговия на електрическа енергия до един час преди реалната доставка, като по време на активната фаза на търговия се осигурява непрекъсната актуализация на активните оферти и наличните капацитети в съответствие със сключените сделки.

Инициативата за европейска трансгранична търговия „в рамките на деня“, проектът XBID, стартира като съвместна инициатива на европейските електроенергийни борси, заедно с операторите на преносни системи от 12 страни от Централна и Западна Европа, с цел създаване на единното пазарно обединение „в рамките на деня“ (SIDC), което да увеличи цялостната ефективност на пазара във времеви сегмент, в съответствие с изискванията на Регламент 2015/1222.

Първоначално проектът включва европейските енергийни борси: EMCO, EPEX SPOT, GME и OMIE и европейските преносни оператори: 50 Hertz, Amprion, APG, BritNed, Creos, Elia, Energinet, Fingrid, National Grid Interconnectors, RTE, Statnett, Svenska Kraftnät, Swissgrid, TenneT BV, TenneT GmbH и TransnetBW. От стартирането на проекта, обхватът е значително разширен, като към момента всички членове на Европейския съюз са част от него, с цел да бъде завършен Европейският целеви модел. За пълното обединение на пазара „в рамките на деня“ са предвидени няколко вълни за пазарна интеграция:

- Първата вълна е в реална работа от юни 2018 г. и включва 14 държави: Австрия, Белгия, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Латвия, Литва, Норвегия, Холандия, Португалия, Испания и Швеция;

- Втората вълна е в реална работа от ноември 2019 г., като след успешния ѝ старт към единния пазар се присъедини и България, заедно с още шест държави-членки: Румъния, Унгария, Хърватска, Словения, Чехия, Полша;

- Третата вълна за пазарна интеграция на пазарите „в рамките на деня“ предстои да бъде въведена в реална работа, като стартът бе първоначално предвиден за първото тримесечие на 2021 г., включвайки италианските граници и българо-гръцката граница, но поради обявено забавяне на част от страните по проекта (гръцките НОПЕ и ОПС и австрийския ОПС), стартът е отложен за м. май 2021 г. и ще включва границите на Северна Италия. Поради обявено допълнително закъснение в имплементирането на необходимите функционалности в локалната система от страна на гръцкия пазарен оператор (HEnEx), се очаква гръцко-българската и гръцко-италианската граници да стартират по-късно, през четвърто тримесечие на 2021 г., или с четвъртата вълна;

- Четвъртата вълна за пазарна интеграция на пазарите „в рамките на деня“ включва Словакия и нейните граници, като стартът в реална работа, по предварителни данни, се очаква да е в четвъртото тримесечие на 2021 г. Предстоят дискусии относно възможното интегриране на гръцките граници в проекта, като част от четвъртата вълна. След въвеждането на пазарното обединение на българо-румънска граница във времеви интервал „в рамките на деня“ в реална работа на 19.11.2019 г., посредством локалния проект LIP 15, част от втората вълна за присъединяване към Единния европейски пазар „в рамките на деня“ (SIDC), ЕО ЕАД вече е оперативна страна по проекта, като участва в Управителния комитет на всички ОПС, както и в общия комитет на пазарното обединение и във всички постоянни и временни работни групи, част от него.

Считано от тази дата, вече регистрираните участници на БНЕБ ЕАД могат да сключват трансгранични сделки с електроенергия до 60 минути преди часа на доставка. С тази стъпка българо-румънската граница стана първата българска граница, на която преносната способност се разпределя за времеви хоризонт „в рамките на деня“, по имплицитен начин, в рамките на обединен европейски пазар.

- **Локален проект LIP 14**

Въвеждането на пазарно обединение на българо-гръцка граница във времеви интервал „в рамките на деня“, чрез локален проект LIP 14, в който ЕСО ЕАД и БНЕБ ЕАД участват, бе първоначално планирано да се осъществи с третата вълна на пазарна интеграция, през първо тримесечие на 2021 г. Поради липса на ресурси от страна на гръцкия номиниран оператор на пазара на електроенергия (НОПЕ) и оператора на преносни системи (ОПС) (НЕНЕх и ИРТО), както и на австрийския ОПС (APG), стартът бе отложен за м. май 2021 г. Като следваща стъпка, поради вътрешно забавяне на определени процеси в Италия, стартът на проекта отново беше отложен, като вероятният нов старт ще е през месец септември 2021 г. Въпреки няколкократно отлагане на началото на проекта, в процеса на работата НЕНЕх обяви, че няма да може да спазва обявения срок поради забавяне във въвеждането на необходимите функционалности в локалната система за търговия. В резултат на анонсираното от гръцкия пазарен оператор забавяне, гръцко-италианската и гръцко-българската граници бяха изключени от предвидения старт. Провеждат се дискусии, като се очаква стартирането на тези граници да стане през четвърто тримесечие на 2021 г. или евентуално посредством четвъртата вълна на пазарна интеграция (предвидена също за четвърто тримесечие на 2021 г.).

3.1.7. Изпълнение на мрежови кодекси и насоки

С една от последните промени в ПТЕЕ са въведени изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 и Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 година за установяване на насоки за електроенергийното балансиране (Регламент (ЕС) 2017/2195). Целите на Регламент (ЕС) 2017/2195 са обединяване на балансиращите пазари чрез засилване на прозрачността и конкуренцията, както и въвеждане на ефективен обмен на услуги по балансиране чрез използване на общи европейски платформи. Регламентът предвижда въвеждане на стандартни продукти за балансираща мощност и енергия, и хармонизиране на процедурите по разпределение на междוזоновата преносна способност, на правилата за сепарация, приложими към обмена на балансираща енергия от резерви за заместване, автоматично и ръчно задействаните резерви за поддържане на честотата и управление на процеса по салдиране на небалансите. Рамковите указания за създаване на общите платформи за обмен на балансираща мощност и енергия са одобрени от АСРЕ. Европейската платформа за обмен на балансираща енергия от резерви за заместване по чл. 19 от Регламент (ЕС) 2017/2195 (проект TERRE) е в експлоатация от м. януари 2020 г. В процес на разработване са Европейските платформи по чл. 20 и чл. 21 от Регламент (ЕС) 2017/2195 (проекти MARI и PICASSO) за обмен на балансираща енергия от ръчно и автоматично задействаните резерви за вторично регулиране на честотата. Към Европейската платформа за процедурите по уравниране (нетирание) на небалансите по чл. 22 от Регламент (ЕС) 2017/2195 (проект IGCC) предстои да се присъединят всички ОПС от Континентална Европа. Основата на международното сътрудничество по управление на мрежата е поставено през 2010 г. от четирите немски ОПС с оглед намаляване на количеството насрещно задействана балансираща енергия. ЕСО ЕАД участва активно в посочените проекти, оцени условията за присъединяване към всеки от тях, подписа споразуменията за присъединяване към проект IGCC, а в момента е в процедура на подписване на споразуменията по проекти MARI и PICASSO.

КЕВР е в процес на промяна на Правилата за управление на електроенергийната система и въвеждането на изискванията на описаните по-долу регламенти:

- Регламент (ЕС) 2016/631 на Комисията от 14 април 2016 година за установяване на Мрежов кодекс за изискванията за присъединяване на производителите на електроенергия към електроенергийната мрежа;
- Регламент (ЕС) 2016/1388 на Комисията от 17 август 2016 година за установяване на мрежов кодекс относно присъединяването на потребители;
- Регламент (ЕС) 2016/1447 на Комисията от 26 август 2016 година за установяване на Мрежов кодекс за изискванията за присъединяване към електроенергийната мрежа на

системи за постоянен ток с високо напрежение и модули от вида „електроенергиен парк“, присъединени чрез връзка за постоянен ток;

– Регламент (ЕС) 2017/2196 на Комисията от 24 ноември 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването;

– Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия.

3.2. Конкуренция и функциониране на пазара

3.2.1 Пазари на едро

Данните за произведената електрическа енергия и инсталираните мощности за периода от 2019 г. до 2020 г. са обобщени по години в таблицата по-долу:

Произведена енергия по енергийни източници	Инсталирана мощност в MW		Произведена ел. енергия в MWh		Изменение в %
	2019	2020	2019	2020	
1. АЕЦ	1 893	1 893	15 712 446	15 787 268	0,48%
2. ТЕЦ на лигнитни въглища	3 522	3 585	15 672 009	12 235 473	-21,93%
3. ТЕЦ на черни и кафяви въглища	289	158	193 778	196 545	1,43%
4. ТЕЦ на газ	1 035	1 126	1 477 734	1 568 609	6,15%
5. ВЕЦ в т. ч.	2 867	2 867	2 690 501	2 731 574	1,53%
5.1. ПАВЕЦ производство	1 386	1 386	694 453	820 664	18,17%
5.2. ПАВЕЦ помпи *	932	932	659 688	730 017	10,66%
6. ВЕИ в т. ч.	658	683	1 148 150	1 275 634	11,10%
6.1. Вятърни ЕЦ	358	358	682 436	769 638	12,78%
6.2. Фотоволтаични ЕЦ	275	300	382 960	414 428	8,22%
6.3. ЕЦ на Биомаса	25	25	82 754	91 568	10,65%
Общо: 1+2+3+4+5+6	10 264	10 313	36 894 618	33 795 104	-8,40%

* работата на ПАВЕЦ в помпен режим е потребление на електроенергия и количествата електроенергия по т. 5.2. не участват в сумата по т. 5

Използваните данни за инсталираните мощности, присъединени към преносната мрежа и произведената нетна електрическа енергия през 2019 г. и 2020 г., са предоставени от ЕСО ЕАД. Общо произведената от тези мощности електрическа енергия е 33 795 104 MWh.

При анализ на разликите между произведените количества електрическа енергия на присъединените към електропреносната мрежа централи за 2020 г., в сравнение с 2019 г., се забелязват следните тенденции: спад на производството от ТЕЦ на лигнитни въглища (-21,93%), съответно нарастване на производството на АЕЦ (0,48%), ТЕЦ на черни и кафяви въглища (1,43%), ТЕЦ на газ (6,15%), ВЕЦ (1,53%) и ВЕИ (11,10%).

Таблица 2. Инсталирани мощности, присъединени към електроразпределителните мрежи и произведена енергия за 2020 г.

	ЧЕЗ РБ		ЕР Юг		ЕР Север	
	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия
Въглища	26,84	31 073	-	-	0,00	108 060,07
Природен газ		165 527	17,25	56 100,07	20,79	22 714,19
ВЕЦ	224,43	444 597	95,11	174 510,24	14,78	626 387,70
ВяЕЦ	18,57	23 374	48,20	58 695,59	293,35	154 975,05

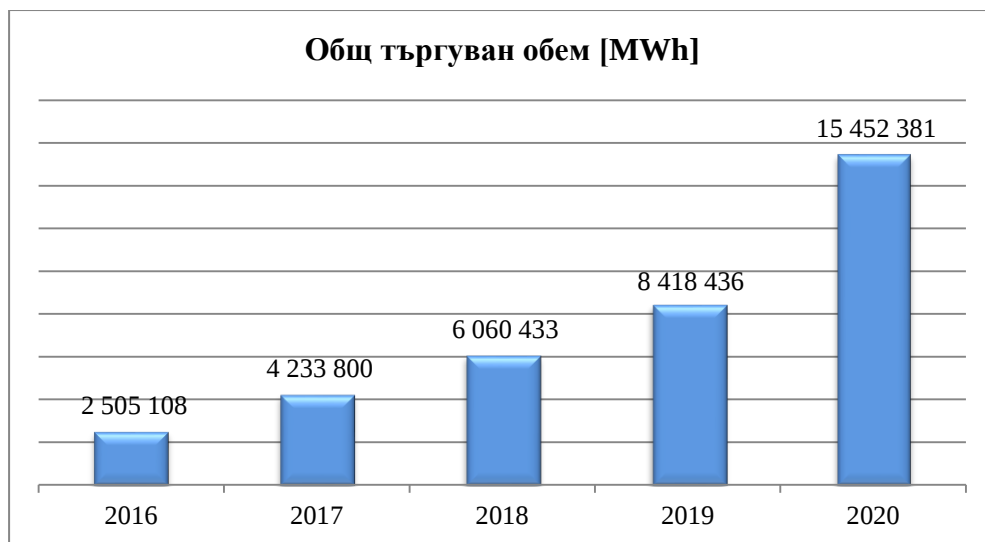
ФЕЦ	160,58	202 045	538,04	705 245,50	123,84	48 784,55
Други	27,46	60 804	28,62	120 593,25	216,54	960 921,55
Общо	431,04	730 820	709,97	1 059 044,59	648,51	1 791 068,85

Общото количество произведена електрическа енергия в България през 2020 г., разпределена в зависимост от източника на първична енергия и използваната производствена технология, е систематизирано на следващата фигура. Най-голям дял в производството на електрическа енергия имат АЕЦ (42%) и Кондензационни ТЕЦ (31%), следвани от ВЕИ, присъединени към разпределителната мрежа (10%).

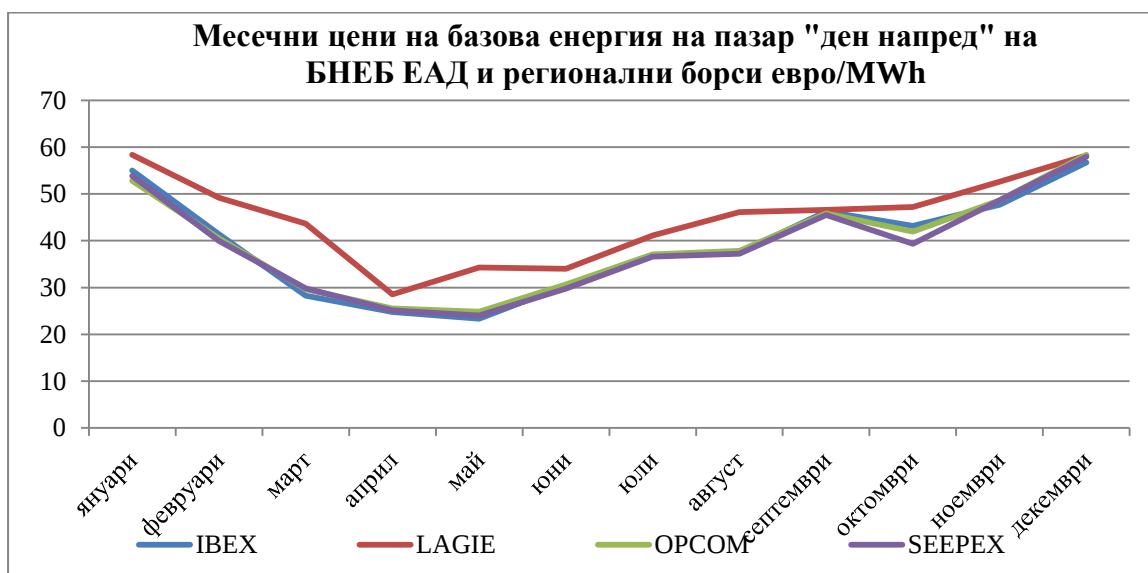

Пазар „ден напред“

През 2020 г. търгуваните обеми базова енергия на пазар „ден напред“ (фиг.2) нарастват със 7 033 945 MWh или с 45,5% спрямо 2019 г. Това е най-големият ръст на обема в абсолютна стойност, като за предишните години нарастването бе с 2 358 003 MWh за 2018 г. спрямо 2017 г. и с 1 826 633 MWh за 2018 г. спрямо 2017 г.

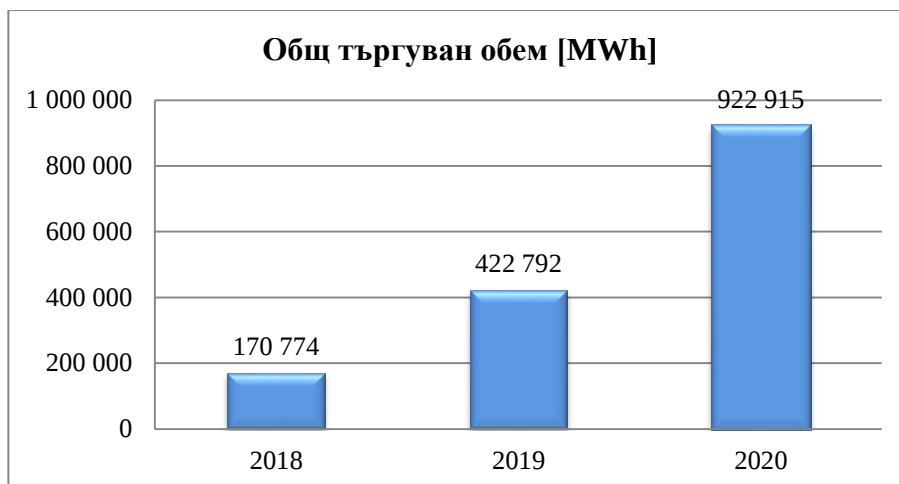
Сравнителен анализ на цените и търгуваните количества на пазар „ден напред“ на БНЕБ ЕАД и на регионалните борси е представен на следващата фигура.

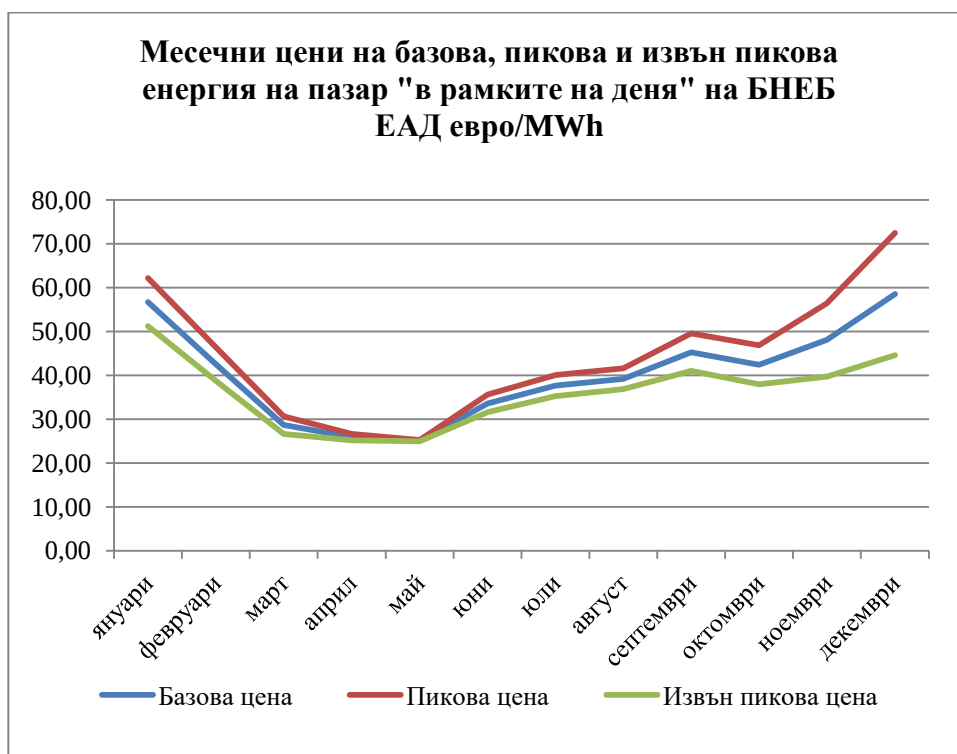
Сравнителният анализ включва средните месечни цени за базов товар евро/MWh на търгувани количества на пазар „ден напред“ за 2020 г. на следните регионални борси: IBEX (България), LAGIE (Гърция), OPCOM (Румъния) и SEEPEX (Сърбия).

Пазар „в рамките на деня“

През 2020 г. общият търгуван обем на електрическа енергия на пазара „в рамките на деня“ е 922 915 MWh в сравнение с 422 792 MWh през 2019 г. или увеличение с 54,19%, като за 2019 г. спрямо 2018 г., където количеството е 170 774 MWh и нарастването е с 59,61%.

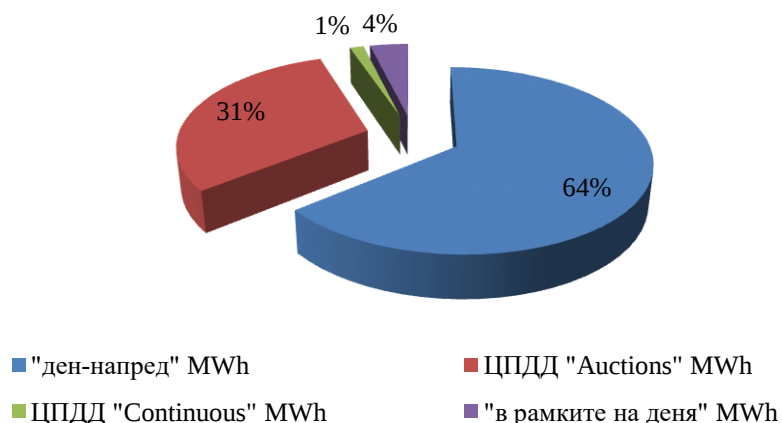

На графиката по-долу са показани средните месечни цени на базова, пикова и извънпикова енергия, търгувана на пазар „в рамките на деня“ на БНЕБ ЕАД.

Общото количество електрическа енергия, търгувана на платформите на БНЕБ ЕАД за 2020 г. е 24 087 GWh, като на пазар „ден напред“ са 15 452 MWh, за пазар „в рамките на деня“ - 923 GWh, ЦПДД „Auctions“ са 7 377 GWh и за ЦПДД „Continuous“ - 335 GWh. Процентното съотношение на количествата е изобразено на следващата фигура.

**Процентно разпределение на търгуваните обеми
електрическа енергия на платформите на БНЕБ
ЕАД за 2020 г.**

3.2.2 Пазар на дребно

От гледна точка на предлагането на електрическа енергия, пазарът на дребно се състои от три групи доставчици:

- доставчик на свободен пазар – търговец/производител/борса, който доставя електрическа енергия на битови и небитови клиенти по цени, определени въз основа на търсенето и предлагането;

- доставчик от последна инстанция (ДПИ) – доставчик, който гарантира предоставянето на универсална услуга в краен случай, в съответствие с получен лиценз от КЕВР, има задължение да снабдява с електрическа енергия клиенти, които са присъединени към мрежата и не са избрали доставчик на електрическа енергия или когато избраният от тях доставчик не извършва доставка по независещи от клиента причини.

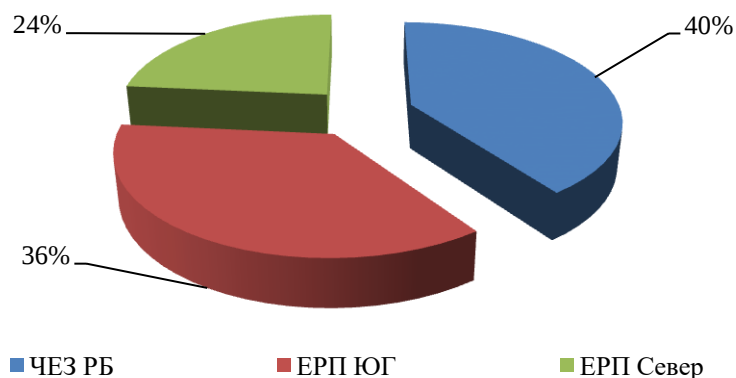
Крайните продажни цени на ДПИ се определят по Методика на КЕВР за определяне на цените на електрическата енергия на доставчик от последна инстанция;

- краен снабдител (КС) на електрическа енергия – снабдява с електрическа енергия по регулирани цени, утвърдени от КЕВР, обекти на битови крайни клиенти.

На пазара за продажба на електрическа енергия на дребно активно оперират три вертикално свързани енергийни компании, действащи на пазара като икономически групи с брандове – Група ЧЕЗ, Група ЕВН и Група ЕНЕРГО-ПРО.

Пазарните дялове на електроразпределителните дружества, като количества електрическа енергия, разпределена през собствените им мрежи, са изчислени въз основа на предоставени отчетни данни от тях за 2020 г. Най-голям дял от пренесената електрическа енергия традиционно е за дружеството „ЧЕЗ Разпределение България“ АД с 40% или 9 396 067 MWh, на второ място „Електроразпределение Юг“ ЕАД с 36% или 8 545 693 MWh и на трето „Електроразпределение Север“ АД с 24% или 5 515 228 MWh. Графичното разпределение е показано на фигурата по-долу:

Процентно разпределение на пренесената електрическа енергия за 2020 г. през електроразпределителните мрежи на територията на Република България

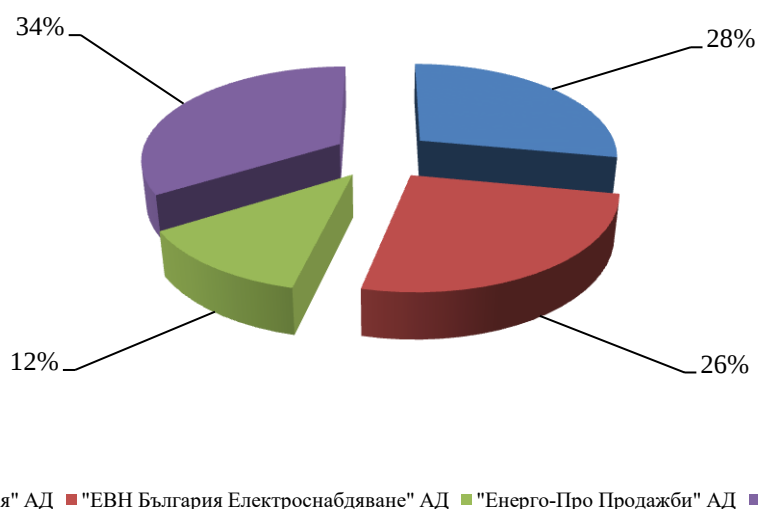

С последните промени в Закона за енергетиката, публикувани в ДВ, бр. 57 от 26.06.2020 г., от 1 октомври 2020 г. всички небитови клиенти, включително и тези, чиито обекти са присъединени към електроразпределителната мрежа на ниво ниско напрежение, трябва да закупуват електрическата енергия за своите нужди по свободно договорени цени.

За осъществяването на възможно най-плавен преход към либерализирания пазар на електроенергия и минимизиране на риска от преустановяване на дейност, поради оставане без захранване, в ЗЕ е предвидена възможност, всеки небитов клиент, присъединен на ниско напрежение, който до 30.09.2020 г. не си е избрал доставчик, да бъде снабдяван от настоящия си краен снабдител, но в качеството му на търговец. В този случай снабдяването ще се извършва чрез сключване на типов договор, който е одобрен от КЕВР и е със срок от 01.10.2020 г. до 30.06.2021 г. съгласно изискванията на ЗЕ.

Във връзка с гореспоменатите приети изменения в ЗЕ, разпределението на клиентите, присъединени към електроразпределителните мрежи, които закупуват електрическата енергия за своите нужди от крайния снабдител, в качеството му на търговец на електрическа енергия на свободния пазар, е 66% от всички клиенти и клиентите, избрали друг търговец на свободния пазар, а останалите 34% са избрали друг търговец на свободния пазар. Пазарните дялове на крайните снабдители са показани на фигурата по-долу:

**Пазарен дял за клиентите присъединени към
електроразпределителните мрежи на свободния пазар към
31.12.2020 г.**

Битови клиенти

Индикатори за овластяване на битовите клиенти

В следващата таблица са отчетени по-широк кръг индикатори, които дават представа за развитието на пазара на дребно за битовия клиент.

Индикатори за овластяване на потребителите (електроенергия – битови клиенти)	2017	2018	Изменение 2018/2017 %	2019	Изменение 2019/2018 %	2020	Изменение 2020/2019 %
Общ брой битови клиенти на електрическа енергия	4 479 397	4 495 926	100,37%	4 513 355	100,39%	4 544 739	100,70%
Брой клиенти на регулиран пазар	4 476 283	4 493 660	100,39%	4 511 737	100,40%	4 541 659	100,66%
Брой клиенти на свободен пазар	2 745	2 092	76,21%	1 514	72,37%	1 847	121,99%
Брой клиенти, снабдявани от доставчик от последна инстанция	618	213	34,47%	114	53,52%	1233	1081,58%
Брой жалби, подадени от битови клиенти	13 952	10 613	76,07%	11 271	106,20%		0,00%
Брой работни дни между уведомяването да заплати сметката и прекъсването в случаите на неплащане на практика	от 3 до 40	от 3 до 40		от 3 до 40	0,00%	от 3 до 40	

Небитови клиенти

В таблицата по-долу са показани общият брой на небитови клиенти, присъединени към мрежата ниско напрежение, както и броят на клиентите, сменили доставчика си с доставчик на свободния пазар.

Индикатори на пазара на дребно (небитови клиенти)	2017	2018	Изменение 2018/2017%	2019	Изменение 2019/2018 %	2020	Изменение 2020/2019 %
Брой клиенти	605 990	611 588	100,92%	624 910	102,18%	629 863	100,79%
Брой клиенти сменили доставчика	86 055	101 932	118,45%	79 290	77,79%	629 863	794,38%

3.2.3 Защита на потребителите и уреждане на спорове

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечнен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

В двумесечен срок от подаване на жалба Комисията може да съдейства за доброволно уреждане на спора. Срокът може да бъде продължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Процедурата е доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове Комисията не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение.

Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок два месеца след получаването ѝ. Този срок може да бъде удължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Със съгласие на жалбоподателя удълженият срок може да бъде продължен с още два месеца. В случаите, когато Комисията приеме жалба за основателна, тя с решението дава задължителни указания по прилагането на закона. Решенията на Комисията могат да бъдат обжалвани относно тяхната законосъобразност пред Административен съд София – град, в 14-дневен срок от съобщаването им.

През 2020 г. в КЕВР бяха получени общо 981 броя жалби. За 851 бр. от тях, които са срещу лицензирани дружества от сферата на електроенергетиката, на основание чл. 22, ал. 1 от ЗЕ, бяха образувани административни производства.

Анализът на административните производства показва, че най-голям е броят на жалбите срещу „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и „ЧЕЗ Електро България“ АД. На второ място са жалбите срещу „Електроразпределение Юг“ ЕАД и „ЕВН България Електроснабдяване“ ЕАД, следвани от „Електроразпределение Север“ АД и „ЕНЕРГО-ПРО Продажби“ АД. Жалбите срещу лицензирани дружества за дейността „търговия с електрическа енергия“ са свързани предимно с промени в договорните отношения между страните. За 2020 г. в Комисията беше регистрирана една жалба срещу „Електроразпределение Златни пясъци“ АД и „ЕСП Златни пясъци“ ООД. Не са регистрирани оплаквания срещу НЕК ЕАД и ЕСО ЕАД.

През 2020 г. в Комисията бяха получени 393 броя жалби от битови клиенти срещу лицензирани дружества от сектор „Електроенергетика“.

В ЗЕ, Глава трета „Регулиране на дейностите в енергетиката“, Раздел VI „Мерки за защита на потребителите на енергийни услуги“, са регламентирани мерки за защита на потребителите на енергийни услуги, които включват и:

- регламентирано задължително съдържание на договорите, сключвани с потребители на енергийни услуги;
- информация, предоставяна от енергийните предприятия – страни по договорите на потребители на енергийни услуги;
- енергийните предприятия изготвят и представят за одобрение от Комисията правила за работа с техните потребители на енергийни услуги;
- енергийните предприятия, извършващи доставка на енергия, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с тях;
- енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес, в общите условия за снабдяване и ползване на мрежите и в правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, определят специални процедури за предоставяне на уязвими клиенти на информация, свързана с потреблението, и за преустановяване снабдяването на уязвими клиенти;
- крайният снабдител информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на електрическа енергия на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година;
- клиентът може да поиска от оператора на електроразпределителната мрежа да се извърши метрологична експертиза на средството за търговско измерване;
- когато по инициатива на крайния снабдител ще бъде преустановено снабдяването на клиента с електрическа енергия, крайният снабдител е длъжен да уведоми клиента, по заявен от него начин, не по-късно от три дни преди датата на преустановяване на снабдяването. В случай че клиентът не е заявил начин за уведомяване, той се уведомява по начин, определен от крайния снабдител.

В изпълнение на правомощията си КЕВР наблюдава прилагането на регламентираните законови мерки за защита на потребителите на енергийни услуги.

Съгласно чл. 59, пар. 1, б. „у“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС, регулаторният орган има задължението да гарантира недискриминационен достъп до данни за потреблението на клиентите, за предоставянето, за незадължително ползване в лесно разбираем, хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до такива данни съгласно членове 23 и 24.

Според чл. 386, ал. 1, т. 3 и т. 8 от ЗЕ, енергийните предприятия – страни по договорите, предоставят на своите потребители на енергийни услуги информация за : реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга; условията за предоставяне на електронна информация за фактурирането и електронни фактури.

Съгласно чл. 386, ал. 2 от ЗЕ доставчикът на енергия осигурява на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление.

В чл. 386, ал. 3 от ЗЕ е регламентирано , че доставчикът на енергия предоставя на друг доставчик на енергия данни за потреблението на битов клиент, когато това е предвидено в изрично споразумение между клиента и доставчика на енергия.

Тези разпоредби гарантират за клиентите достъп до данни за потреблението на енергия, предоставянето и ползването им в лесно разбираем формат.

4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ

4.1. Регулиране на мрежата

При изпълнение на регулаторните си правомощия КЕВР се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което ще гарантира достатъчен и разполагаем за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране, наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара на природен газ. КЕВР осъществява наблюдение върху сигурността на снабдяването, като следи за баланс между търсенето и предлагането на природен газ на националния пазар, нивото на очакваното бъдещо потребление и предвижданите допълнителни капацитети, които са в процес на планиране или изграждане, и качеството и нивото на поддържане на мрежите и преодоляване на дефицита на доставчици или търговци.

Операторът на газопреносна мрежа осигурява трансграничен капацитет с оглед интегриране на европейската газопреносна инфраструктура и осигуряване на изискванията за сигурност на доставките на газ.

Индикатори	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Максимално дневно потребление на газ, (TWh/day).	0,177	0,146	0,166	0,299
Капацитет на входа за газопроводи в TWh/y	310,98	319,01	333,245	549,793
Капацитет на изхода за газопроводи (износ) в TWh/y	232,87	242,725	229,585	382,056
Подземно съхранение на газ – обем на работния газ, в млн. m ³ (п)	550	550	550	550
Подземно съхранение на газ – максимален капацитет на изтегляне, (TWh/day)	0,046	0,046	0,046	0,046
Брой ОПС	1	1	1	1
Разширение на мрежата на ОПС (kms)	0	23	11	478,6
Брой на ОРС	24	24	24	24
Разширение на мрежата на ОРС (kms)	153	153	187	154

4.1.1. Мрежови и ВПП тарифи за присъединяване и достъп на клиентите

На регулиране от Комисията подлежат цените за присъединяване към мрежите, за достъп и пренос на природен газ през преносни и/или разпределителни мрежи освен в случаите, когато Комисията по своя преценка одобрява методика за определяне на цена за достъп и пренос през преносна мрежа. КЕВР регулира и определя условията и реда за образуване на цените за присъединяване към газоразпределителните и газопреносните мрежи.

Регулирането на тарифите се извършва съгласно ЗЕ, НРЦПГ и Методика за определяне на цени за достъп и пренос на природен газ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД.

Тарифите за присъединяване на клиенти към газоразпределителните мрежи (битови и небитови) се образуват по групи клиенти в зависимост от заявения максимален капацитет и налягане и съответните признати разходи за групата. Разходите за допълнително оборудване за присъединяване по желание на клиента са за негова сметка.

Тарифите за присъединяване към газопреносните мрежи на добивни газопроводни мрежи, съоръжения за съхранение на природен газ, съоръжения за втечнен природен газ, обекти за производство на газ от възобновяеми източници, газоразпределителни мрежи и небитови клиенти са индивидуални и включват действителните разходи за изграждане на съоръженията за присъединяване към мрежата на съответното предприятие. Тарифите се образуват въз основа на извършените разходи за всички дейности по присъединяването, стойността на газопроводи и съоръжения в съответствие с нормативните и технологичните изисквания, осигуряващи пряка връзка от технологично одобрената точка на свързване към съответната мрежа до точката на присъединяване към съоръжението на клиента/група клиенти.

Предоставянето на достъп и ползване на газови съоръжения, собственост на небитови клиенти, на оператор на газоразпределителна мрежа на съответната лицензионна територия, съгласно ЗЕ, се извършва след сключване на договор и по цена, определена по приета от Комисията на основание чл. 117, ал. 8, чл. 138, ал. 3 и чл. 197, ал. 9 от ЗЕ методика - Методика за определяне на цените за предоставен достъп на преносно или разпределително предприятие от потребители през собствените им уредби и/или съоръжения до други потребители за целите на преобразуването и преноса на електрическа енергия, на преноса на топлинна енергия и на преноса на природен газ. Съгласно т. 8 от тази методика, за целите на изчисляването на цената за достъп, КЕВР ежегодно определя коефициенти на обслужване за дейността по сектори – пренос и разпределение на електрическа енергия, пренос на топлинна енергия и разпределение на природен газ. С Решение по Протокол № 266 от 10.12.2020 г., по т. 1 КЕВР определи коефициентите за обслужване на дейността по сектори – пренос и разпределение на електрическа енергия, пренос на топлинна енергия и разпределение на природен газ, които да се прилагат през 2021 г.

„Булгартрансгаз“ ЕАД е оператор на газопреносна система, обединяваща национална газопреносна мрежа за пренос на природен газ на територията на Р България и газопреносна мрежа за транзитен пренос на природен газ. Съгласно чл. 21 от Методиката за определяне на цени за достъп и пренос на природен газ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, тарифната структура на цените за достъп и пренос на природен газ през газопреносна система се определя от оператора. КЕВР утвърждава необходимите приходи на „Булгартрансгаз“ ЕАД във връзка с определяне на цени за достъп и пренос през газопреносната система, предвид прилагания входно-изходен тарифен модел. Начинът за образуване на цените е при регулиране чрез метода „горна граница на приходи“. В изпълнение на законовите си правомощия с Решение № БП – 16 от 02.10.2020 г. КЕВР одобри бизнес план за развитие на дейността „пренос на природен газ“ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за периода 2020 – 2024 г., а с Решение № НГП-1 от 02.10.2020 г. утвърди на „Булгартрансгаз“ ЕАД необходими годишни приходи за регулаторен период с продължителност от 5 години – от 1 октомври 2020 г. до 30 септември 2025 г. С Решение № К-1 от 10.09.2020 г. КЕВР утвърди на „Булгартрансгаз“ ЕАД множители, сезонни коефициенти и отстъпки за периода 1 октомври 2020 г. – 30 септември 2021 г.

В изпълнение на разпоредбите на Методиката за определяне на цени за достъп и пренос на природен газ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, операторът на газопреносната система определи цени за достъп и пренос през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД за газова година 01.10.2019 г. – 30.09.2020 г., както и за газова година 01.10.2020 г. – 30.09.2021 г.

„Булгартрансгаз“ ЕАД е оператор на единственото подземно газохранилище „Чирен“ (ПГХ „Чирен“) за съхранение на природен газ с основно предназначение за покриване на сезонните неравномерности в потреблението и гарантиране сигурност на доставките на природен газ. В съответствие с изискванията на чл. 172б, ал. 1 от ЗЕ и на Правилата за предоставяне на достъп до газопреносните и/или газоразпределителните мрежи и за достъп до съоръженията за съхранение на природен газ, приети от КЕВР, операторът на съоръжението за съхранение публикува Правила за ползване на подземно газово хранилище „Чирен“, които уреждат реда и условията за предоставяне на достъп до газохранилището. Правилата се основават на следните принципи: равнопоставеност на ползвателите на газохранилището;

прозрачност и недопускане на дискриминация при предоставяне на достъп до газохранилището. Прилагането на Правилата за ползване на подземно газово хранилище „Чирен“ осигурява изпълнение на изискването да не се възпрепятства достъпът на ползвателите до газохранилището.

КЕВР регулира цените за достъп и съхранение на природен газ в съоръженията за съхранение в съответствие със ЗЕ, НРЦПГ и Указанията за образуване на цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжения за съхранение при прилагане на метод на регулиране „норма на възвръщаемост на капитала“, приети от Комисията. Цените за достъп и съхранение на природен газ, по които се предлага една и съща услуга на различни клиенти при равностойни договорни условия, гарантират спазване на принципа за недискриминация спрямо всички ползватели на мрежата, като в същото време се отчитат и специфичните характеристики на националния пазар. С Решение № БП – 14 от 13.08.2020 г. КЕВР одобри на „Булгартрансгаз“ ЕАД бизнес план за дейността „съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение“ за периода 2020 – 2024 г. С Решение № Ц–34 от 13.08.2020 г. КЕВР утвърди на „Булгартрансгаз“ ЕАД, считано от 15.04.2021 г., цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение.

Съгласно чл. 14 от НРЦПГ енергийните предприятия могат да предлагат за утвърждаване от Комисията различни тарифни структури по групи клиенти, в зависимост от сходни характеристики на потребление и/или по друг признак, отразяващи разпределените необходими годишни приходи за предоставяне на услугата за всяка група въз основа на представено проучване за стойността на услугата.

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 13 от ЗЕ КЕВР определя правилата за достъп до газопреносната мрежа, газоразпределителната мрежа и съоръженията за съхранение на природен газ, включително норми за качество на услугите и доставките, и при необходимост ги преразглежда с оглед осигуряване на ефективен достъп. В изпълнение на посоченото законово правомощие Комисията е приела Правила за предоставяне на достъп до газопреносните и/или газоразпределителните мрежи и за достъп до съоръженията за съхранение на природен газ. Правилата имат за цел да гарантират, че операторите на газопреносни и газоразпределителни мрежи предлагат услуги на всички ползватели на мрежата на недискриминационна основа. Тези правила гарантират също, че операторът на съоръженията за съхранение на природен газ предоставя достъп при условия на равнопоставеност на лицата, отговарящи на условията, определени в тях. Съгласно правилата, право на достъп до съоръженията за съхранение на природен газ могат да имат и местни лица в държава – членка на Европейския съюз, или регистрирани в държава, с която Р България има постигната договореност по силата на международен акт за взаимно прилагане на съответното право на Европейската общност, при наличие на междусистемни връзки и при условията на чл. 176а от ЗЕ. Съгласно чл. 32 от правилата контролът по изпълнението на тези правила се осъществява от КЕВР по реда и при условията на ЗЕ. Съгласно чл. 76, ал. 4 от ЗЕ Комисията текущо контролира съответствието на изпълнението на лицензионната дейност с условията на лицензията, включително изпълнението на задълженията за предоставяне на достъп до мрежите, до съоръженията за съхранение и услуги по временно съхранение на природен газ, както и правилното прилагане на условията за предоставяне на достъп. В изпълнение на контролните си правомощия по ЗЕ КЕВР извършва проверки чрез упълномощените от нея лица – планови по утвърден график и извънредни - по жалби и сигнали. Въз основа на резултатите от проверката длъжностните лица могат да дават задължителни предписания на проверяваните лица, да съставят актове за установяване на административни нарушения и да предлагат налагане на принудителни административни мерки. Комисията може също да уведомява органите на специализирания контрол с оглед предприемането на мерки от кръга на тяхната компетентност; да спира действието, изменя или отнема издадената лицензия.

4.1.2. Балансиране

Балансирането на пазара на природен газ се извършва въз основа на приетите от КЕВР Правила за търговия с природен газ, Правила за балансиране на пазара на природен газ и Методика за определяне на дневна такса за дисбаланс и такса за неутралност при балансиране (Методиката).

С Правилата за балансиране на пазара на природен газ е регламентиран режим на балансиране в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 на Комисията от 26 март 2014 г. за установяване на Мрежов кодекс за балансиране на газопреносни мрежи (Регламент (ЕС) № 312/2014). Създадени са условия за оператора на газопреносна мрежа и за всички пазарни участници да сключват сделки за краткосрочни стандартизирани продукти чрез платформа за търговия с природен газ. Осигурява се възможност за предлагане на природен газ за покупка и продажба чрез пазарни механизми, така че ползвателите на мрежата да могат да балансират балансовите си портфейли ефикасно, а операторът на преносната система да може да използва гъвкавите продукти за природен газ при балансирането на преносната мрежа, с цел повишаване ликвидността и прозрачността на пазара на природен газ при сделки с краткосрочни продукти. Методиката гарантира формиране на недискриминационни такси за дисбаланс за ползвателите на газопреносните мрежи, създавайки условия за ефикасно управление на балансовите им портфолия, както и за отговорното им балансиране на входящите и изходящите количества природен газ. Постига се пълно съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014 в неговата цялост, по-конкретно изпълнение на изискванията относно таксата за дисбаланс и таксата за неутралност при балансиране и механизмите за управление на кредитния риск. Създадени са ясни условия за прилагането на таксата за дисбаланс и таксата за неутралност, както по отношение на оператора на газопреносна мрежа, така и за всички пазарни участници. Ползвателите на мрежата имат възможност да балансират балансовите си портфейли ефикасно, като по този начин са създадени предпоставки за дисциплиниране на ползвателите на газопреносните мрежи. Прозрачните и недискриминационни правила, както и прозрачните такси за дисбаланс, отразяващи действителните разходи за балансиране, ще доведат до повишаване ликвидността на краткосрочния пазар на газ на територията на страната.

4.1.3. Трансгранични въпроси

КЕВР наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията, като следи за свързването с енергийните пазари на други държави, и при изпълнение на регулаторните си правомощия Комисията се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията контролира изпълнението на инвестиционните планове на операторите на газовите мрежи, за да гарантира развитието им в полза на всички участници, достатъчен и разполагам за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране.

С Решение № ВТ-1 от 13.02.2020 г., на основание чл. 18, параграфи 3 и 4 от Регламент (ЕО) № 715/2009, КЕВР одобри актуализиран списък с важни точки от газопреносната система на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за които публично се оповестява информация за техническия, договорния и наличния капацитет съгласно Регламент (ЕО) № 715/2009.

С Решение № К-1 от 27.02.2020 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия на Гърция (RAE), за одобряване на Мрежови кодекс за IGB и неговите приложения, в т.ч. Тарифен кодекс на IGB.

С Решение № Р-ВО-1 от 20.03.2020 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за

енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия на Гърция за изменение на Окончателното съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия на Гърция по заявление за освобождаване от „Ай Си Джи Би“ АД, неразделна част от Решение № Р-ВО-2 от 08.08.2018 г. на КЕВР, в частта му, отнасяща се до датата на търговска експлоатация (ДТЕ), която се променя на 31 декември 2020 г. (целева ДТЕ) и не по-късно от 01 юли 2021 г. Това изменение е в рамките на предвидения в т. 4.5.2. от Окончателното съвместно решение срок от 5 години от приемането на решението на ЕК (Решение от 25.07.2018 г. (С (2018) 5058 окончателно) за въвеждане в експлоатация на инфраструктурата, като се очаква изграждането на инфраструктурата да е започнало в рамките на 2 години от решението.

Междусистемният газопровод IGB е голям инфраструктурен проект, с реализацията на който ще се промени енергийната карта в региона и Европа. След пускане в експлоатация на газопровода, ще навлязат нови за българския газов пазар търговци. При стартиране на търговска експлоатация ще бъде предложен и останалият нерезервиран капацитет, което ще създаде допълнителен потенциал и възможности за навлизане на още участници на пазара. В тази връзка, значението на проекта е не само стратегическо от гледна точка на диверсификация на източниците и сигурност на доставките на газ, но и ключово за развитието на един по-отворен, динамичен и конкурентен газов пазар у нас. Поставени в по-конкурентна пазарна среда, търговците на природен газ ще предложат и по-добри цени и условия за клиентите в България, което от своя страна ще повлияе благоприятно на повишаването на конкурентоспособността на природния газ като енергоизточник и ще доведе до положителен ефект за икономиката на страната.

Предстои КЕВР да лицензира проектната компания „Ай Си Джи Би“ АД и да сертифицира дружеството като независим газопреносен оператор в съответствие с критериите на газовата директива и условията на Окончателното съвместно становище на националните регулаторни органи на Гърция и България относно заявлението за освобождаване на „Ай Си Джи Би“ АД.

С писмо Регулаторният орган за енергия на Република Гърция, на основание чл. 36, параграф 3 от Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО, изменена с Директива (ЕС) 2019/692 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година, е изпратил за консултация копие на изменена молба от „ГАЗТРЕЙД“ АД за освобождаване на планирания терминал за ВПГ в Северна Гърция (плаващо съоръжение за съхранение на ВПГ и регазификация Александруполис) от разпоредбите на чл. 9, чл. 32, чл. 33 и чл. 41 параграф 6, 8 и 10 от Директива 2009/73/ЕО за срок от 25 години. В тази връзка с решение по Протокол № 162 от 21.07.2020 г., по т. 2, КЕВР е приела становище, въз основа на което не възразява по отношение на молбата на „ГАЗТРЕЙД“ АД.

С писмо Регулаторният орган за енергия на Румъния (ANRE) е изискал становище от КЕВР относно необходимостта от приемане на координирано решение по чл. 12, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 347/2013 по отношение на проект от „общ интерес“ 6.20.4 „Подземно газово хранилище Депомуреш, Румъния“, част от група проекти 6.20 – Повишаване на капацитета за съхранение в Югоизточна Европа. В тази връзка КЕВР, с решение по Протокол № 162 от 21.07.2020 г., по т. 3, е приела, че не е налице необходимост от приемане на координирано решение по отношение на трансгранично разпределение на разходите за проект 6.20.4 между КЕВР и ANRE, тъй като според направения анализ на разходите и ползите проектът ще осигури до 2% нетните позитивни ползи за България.

С писмо ANRE е изискал становище от КЕВР относно необходимостта от приемане на координирано решение по чл. 12, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 347/2013 по отношение на проект от „общ интерес“ 6.20.6 „Подземно газово хранилище Сармасел, Румъния“, част от група проекти 6.20 – Повишаване на капацитета за съхранение в Югоизточна Европа. В тази връзка КЕВР, с решение по Протокол № 162 от 21.07.2020 г., по т. 4, е приела, че не е налице необходимост от приемане на координирано решение по отношение на трансгранично

разпределение на разходите за проект 6.20.6 между КЕВР и ANRE, тъй като според направения анализ на разходите и ползите проектът ще осигури до 9% нетните позитивни ползи за България.

Проектите са включени в четвъртия списък от проекти от общ интерес на Европейския съюз, одобрен с Делегиран регламент (ЕС) 2020/389 на Комисията от 31 октомври 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) 347/2013 по отношение на списъка на Съюза на проекти от общ интерес. Изпълнението на проектите има редица ползи и за други страни, като България, Полша и Словакия.

Във връзка с проект от общ интерес 6.8.3 „Междусистемна газова връзка България-Сърбия (IBS)“ и на основание чл. 12, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 347/2013 „Булгартрансгаз“ ЕАД е подало инвестиционно искане в КЕВР и РАЕ за трансгранично разпределение на разходите. В тази връзка с Решение № И-1 от 26.05.2020 г. КЕВР прие Споразумение между КЕВР и РАЕ за трансгранично разпределение на разходите за проект от общ интерес 6.8.3 „Междусистемна газова връзка България-Сърбия (IBS)“. Със същото решение КЕВР определи за „Булгартрансгаз“ ЕАД трансгранично разпределение на инвестиционните разходи за Проект от общ интерес 6.8.3 „Междусистемна газова връзка България-Сърбия (IBS)“ на българска територия в размер на 100%, като организаторът на проекта следва да осигури 42% от общите допустими инвестиционни разходи за строителство, а останалите 58% от тях да бъдат осигурени чрез кандидатстване за безвъзмездно финансиране по реда на Регламент (ЕС) № 1316/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за създаване на Механизъм за свързване на Европа (Регламент (ЕС) № 1316/2013). IBS е проект, чиито основни цели са: осигуряване на възможност за диверсификация на доставките на природен газ за Р България и региона, чрез осигуряване на нови източници и маршрути за доставка на природен газ; повишаване на сигурността на доставките за Р България и региона; поетапно увеличение на потреблението на природен газ; повишаване на инвеститорския интерес в пограничните региони, през които минава газопроводът; генериране на икономически ползи, както за потребителите, така и за доставчиците. Проектът ще допринесе за постигане на специфичните секторни цели, заложи в чл. 4, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1316/2013. Ползите и разходите по държави показват, че значителни нетни ползи от изпълнението на проекта, които надвишават 10% от общите икономически ползи от проекта, ще имат държавите България (53,34%) и Гърция (15,84%).

Съгласно чл. 21, ал. 3, т. 8 от ЗЕ, Комисията одобрява 10-годишния план за развитие на преносната мрежа, наблюдава и контролира изпълнението му при условията и по реда на НЛДЕ. КЕВР проучва дали 10-годишният план за развитие на преносната мрежа обхваща всички нужди от инвестиции, установени в процеса на консултации, и дали той е в съответствие с 10-годишните планове за развитие на мрежите в Европейския съюз; наблюдава и оценява изпълнението на 10-годишния план за развитие на преносната мрежа. Комисията задължава оператора да осъществи нужните инвестиции, ако все още е необходимо те да бъдат извършени, както и да осигури възстановяване на разходите за тези инвестиции чрез цените за мрежовите услуги, когато независим преносен оператор не извърши инвестиция, която съгласно 10-годишния план за развитие на преносната мрежа е следвало да бъде извършена в следващите три години, освен ако не са налице наложителни причини извън неговия контрол

Операторът на преносна мрежа разработва, консултира с всички заинтересовани страни и предоставя на Комисията ежегодно до 30 април 10-годишен план за развитие на преносната мрежа. При изготвянето на десетгодишния план, операторът на газопреносна мрежа се съобразява с наличната информация относно предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, с инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз, както и с инвестиционните планове за съоръжения за съхранение на природен газ. Комисията се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на мрежата относно 10-годишния план за развитие на преносната мрежа по открит и прозрачен начин. През 2020 г. КЕВР прие

Решение № ДПРМ-1 от 30.07.2020 г., с което одобри 10-годишен план за развитие на мрежите на „Булгартрансгаз“ ЕАД за периода 2020 – 2029 г.

За Р България приоритет в газовия сектор е диверсифицирането на газовите доставки с цел намаляване на цените и насърчаването на конкуренцията на пазара. Потреблението в страната за 2020 г. е около 31 млн. MWh и се задоволява основно с внос от Русия и в незначителна степен от местен добив. Едва от 2020 г. се включват доставки на LNG от Гърция и на незначителни количества газ от Румъния, а от 31.12.2020 г. – и на азербайджански газ. Българският газов пазар е малък и силно зависим от доставките на руски газ, поради което за диверсифицирането на източниците на газовите доставки, насърчаването на конкуренцията и намаляване на цените на пазара е необходимо България да се интегрира с пазарите в региона и в ЕС като цяло.

Основна роля за разнообразяване на доставките и за нови транзитни потоци през България, се очаква да има интерконекторът Гърция-България (IGB), който е с първоначален капацитет от 3 млрд. куб. м, с възможност за надграждане до 5,5 млрд. куб. м. Той е замислен като продължение в северна посока на основния маршрут на азербайджанския газ в посока изток-запад - от голямото морско находище Шах-Дениз до ЕС. Въвеждането в експлоатация на проекта, в синергия с Трансадриатическия газопровод (TAP), е от стратегическо значение. Чрез IGB страната ни ще получава договорените 1 млрд. куб. м/г. азербайджански природен газ от втората фаза на газовото находище Шах Дениз. Европейският съюз даде силна подкрепа за интерконектора Гърция-България, като осигури безвъзмездно финансиране за малко над една трета от стойността на тръбопровода. България също се ангажира с държавна гаранция в размер на 110 млн. евро, отпуснат от Европейската инвестиционна банка. Успешната реализация на проекта за терминал за LNG край гръцкия град Александруполис е от особено значение за проекта IGB, тъй като ще създаде повече възможности за пренос на газ през интерконектора Гърция-България. Изпълнението на LNG проекта е от голямо значение не само за Република Гърция и Република България, но и за региона, тъй като допринася съществено за диверсификацията на енергийните източници и маршрути за цяла Югоизточна Европа, повишава енергийната сигурност и конкуренцията и подкрепя създаването на регионален хъб за природен газ. Той е и сред приоритетите на ЕС, като от 2013 г. е включен в списъка на ЕК с проекти от общ интерес. LNG терминалът е със стратегическо разположение – пресечна точка на Южния и Вертикалния газов коридор, и предлага достъп до втечнен природен газ за пазарите на Гърция, България, Сърбия, Румъния и Северна Македония до Молдова и Украйна. Новият терминал допълва значимостта на IGB и се развива в синхрон с други съществуващи и планирани стратегически енергийни инфраструктурни проекти като: TAP, интерконектора България-Сърбия и проектите за увеличаване на капацитета на хранилищата на природен газ в Югоизточна Европа. Двата енергийни проекта - IGB и LNG терминалът край Александруполис се развиват в пълна синергия, като разчитат на активната подкрепа на България и Гърция.

За диверсифицирането на газовите доставки е от значение и изградената интерконекторна връзка Гюргево-Русе, както и компресорната станция „Подишор“ в Румъния, която е част от газопровода, свързващ България, Румъния, Унгария и Австрия. Така се осигурява възможност за двупосочен пренос на природен газ чрез интерконектора Гюргево-Русе с капацитет 1,5 млрд. куб. м газ годишно.

Възможностите за разнообразяване на доставките за България са свързани и с доставки на LNG от Гърция, който се превръща във фактор за глобализация на световната газова търговия. През 2020 г. „Булгаргаз“ ЕАД е закупило количества природен газ за вътрешния пазар от основния доставчик от Русия, от азербайджанска компания, от местно добивно предприятие и от четири търговеца.

България има сериозен потенциал и дълга традиция в транзита на природен газ. От началото на 2020 г. доставките на природен газ от Русия вече се осъществяват успешно през новата входна точка - Странджа 2/Малкочлар, през Турция. През тази точка природен газ получават и Северна Македония, и Гърция. От 01.01.2020 г. по Трансбалканския газопровод не преминава природен газ. Реверсивният поток, част от концепцията за Вертикалния газов

коридор, е отворен и при пазарен интерес, по него може да се транспортира природен газ във всички посоки.

Изпълнението на програмата за освобождаване на природен газ в периода 2020 –2024 г., успешното функциониране на организиран борсов пазар на природен газ, както и въвеждането в експлоатация на интерконектора IGB и разширяването на газопреносната инфраструктура от българо-турската до българо-сръбската граница, ще допринесат за постигане на основния приоритет в газовия сектор - диверсифициране на газовите доставки с цел намаляване на цените и насърчаването на конкуренцията на пазара.

4.1.4. Изпълнение на Мрежовите кодекси и насоки

- **МК за Механизми за разпределение на капацитет (CAM NC)**

В изпълнение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/459, „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе електронна платформа за резервиране на капацитет – Regional Booking Platform (RBP). Чрез платформата RBP се резервира капацитет на входни и изходни точки на газопреносната мрежа, като се използват стандартните механизми за разпределение на капацитет, съгласно изискванията на CAM NC. Регистрираните мрежови ползватели имат право да резервират и използват капацитетни продукти по газопреносните мрежи. Процедурите по разпределение на годишните, тримесечните, месечните, дневните и в рамките на деня капацитетни продукти се извършват съобразно времевите графици, определени в аукционния календар на ENTSO-G.

„Булгартрансгаз“ ЕАД си сътрудничи със съседните оператори на преносни мрежи с цел координация на поддръжката (ремонтите) на мрежата в съответствие с чл. 4 от Регламент (ЕС) 2017/459. Операторът на газопреносната мрежа регулярно обменя информация със съседните оператори на преносни мрежи съгласно чл. 7 от Регламент (ЕС) 2017/459 на база на сключените споразумения за междусистемно свързване. Обявените от „Булгартрансгаз“ ЕАД твърди капацитетни продукти преминават през процедура по групиране по чл. 19, §1 на Регламент (ЕС) 2017/459. При невъзможност да се осигури групирането на твърдите капацитетни продукти на RBP, както и при наличие на разлики между техническите и групираните капацитети, тези капацитети се предлагат като негрупирани капацитетни продукти (осигуряващи капацитет на съответната точка на междусистемно свързване само в газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД).

- **МК за балансиране (BAL NC)**

При спазване на правилата на Регламент (ЕС) № 312/2014 операторът на газопреносна мрежа „Булгартрансгаз“ ЕАД е определил платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за съответстваща на изискванията и критериите на регламента. КЕВР е одобрила платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД и е определила дружеството за оператор на платформата за търговия. Търговията на платформата се осъществява на анонимен принцип, според разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014. Чрез платформата търговските участници могат да обявяват и приемат, в т.ч. да изменят и оттеглят, оферти за покупка и продажба на газ за посрещане на краткосрочните колебания на търсенето и предлагането на газ, съгласно приложимите правила на платформата за търговия, и на която операторът на газопреносната система търгува с цел извършване на действия за балансиране. На платформата за търговия се търгуват краткосрочните стандартизирани продукти – нематериален, локален, времеви и времеви локален, за доставка в рамките на деня или за ден напред. Предвид функционалностите на платформата за търговия, тя отговаря на изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 относно съдържанието на уведомлението за сделка, режима на непрекъснато търгуване на краткосрочни стандартизирани продукти, както и видовете такива продукти, критериите, на които следва да отговаря платформата за търговия, за предоставяне на търговските участници на достатъчно сведения за потвърждаване на сделката след нейното сключване, както и да подава уведомления за сделка до оператора на газопреносната система и да му предоставя сведения за изменението на пределната покупна цена и пределната продажна цена след всяка сделка.

Пределни покупна и продажна цени, приложими за целите на определянето на такса дисбаланс от оператора на преносната мрежа, се изчисляват по реда и при условията на Методика за определяне на такса за дисбаланс и такса неутралност, и се публикуват от оператора на преносната мрежа. От 01.10.2018 г. малката корекция към цената на природния газ за балансиране е редуцирана от 10 % на 8 %.

За целите на балансиране на пазара на природен газ „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе търговска диспечерска платформа (CDP), която поема функциите на виртуална търговска точка (VTP), функционираща от 1 януари 2017 г. Мрежовите ползватели и търговците имат достъп до CDP с индивидуални идентификационни данни, където могат да представят своите заявки, уведомления за сделки и да получават данни за дисбалансите си на всеки час и ежедневни и месечни отчети. От 1 октомври 2017 г. търговските уведомления за сделка се подават директно в CDP. От 2017 г. е въведен цикъл за подаване на коригираща заявка съгласно Регламент (ЕС) № 312/2014, освен в точките на междусистемно свързване, така и във всички входни и изходни точки в страната.

„Булгартрансгаз“ ЕАД предоставя информацията по чл. 32 от Регламент (ЕС) № 312/2014 на ползвателите на мрежата за общото състояние на преносната мрежа съгласно точка 3.4, подточка 5 от приложение I към Регламент (ЕО) № 715/2009 на интернет страницата си. Предоставя и информация с реални данни и прогноза за лайнпека до края на газовия ден, като тази информация се актуализира на всеки час. Газопреносният оператор предоставя информация за действията за балансиране, в т.ч. информация за закупения газ и съответните разходи. „Булгартрансгаз“ ЕАД е избрало „Вариант 1“ от Регламент (ЕС) № 312/2014 на схема за предоставяне на информация, при която информацията за ежедневно и неежедневно измерваните изходящи количества се основава на разпределяне на измерените потоци през газоденя, като тази информация се предоставя на ползвателите индивидуално чрез платформата CDP.

„Булгартрансгаз“ ЕАД възлага поръчки за услуги по балансиране, които се извършват на пазарен принцип чрез прозрачна и недискриминационна публична тръжна процедура съгласно Правилата за балансиране на пазара на природен газ, одобрени от КЕВР, като сключва договори за доставка на природен газ на вход на газопреносната мрежа с максимален срок на действие една година. Договорите се сключват след провеждане на прозрачна, недискриминационна и пазарно основана процедура съобразно максималния размер на възможните дисбаланси на природен газ в газопреносната мрежа. Закупеният газ съгласно чл. 8, параграф 3, б. „а“ от Регламент (ЕС) № 312/2014 се съхранява в собствено газово хранилище - ПГХ „Чирен“ и се използва (добива и нагнетява), когато е необходимо, в зависимост от кумулативните дисбаланси на мрежовите ползватели.

- **МК за оперативната съвместимост и обmena на данни (INT NC)**

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 2015/703 на Комисията от 30 април 2015 година за установяване на мрежов кодекс относно правила за оперативната съвместимост и обmena на данни, операторът на газопреносната система „Булгартрансгаз“ ЕАД е подписал Споразумение за междусистемно свързване (Interconnection agreement, IA) с газопреносните оператори на Румъния Трансгаз и на Гърция ДЕСФА за точките за междусистемно свързване Негру Вода 1/ Кардам, Негру Вода 2,3/ Кардам, Русе/Гюргево и Кулата/ Сидирокастро. Съществена част от IA е установяването на общи процедури по подаване на заявки и коригиращи заявки за пренос за резервираните капацитетни продукти, както и установяване на правило по подразбиране за подаване на заявки.

- **МК за тарифите (TAR NC)**

В Регламент (ЕС) 2017/460 е предвидено задължение за провеждане на консултации по предложената методика за референтна цена. Съгласно член 6, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/460, методиката за референтна цена се определя или одобрява от националния регулаторен орган, както е посочено в член 27 от Регламент (ЕС) 2017/460. Прилаганата методика за референтна цена зависи от констатациите от периодичните консултации,

провеждани в съответствие с член 26 от оператора на преносна система или националния регулаторен орган (НРО), в зависимост от решението на НРО.

Във връзка с горното, с Решение № РТПГ-1 от 01.12.2017 г., на основание член 6, параграф 1, член 26, параграф 1 и член 30 от Регламент (ЕС) 2017/460, КЕВР е определила „Булгартрансгаз“ ЕАД, в качеството му на оператор на газопреносна система, да провежда консултациите по член 26 от Регламент (ЕС) 2017/460, както и да публикува преди началото на тарифния период информацията по чл. 30 при условията и по реда на същия регламент. В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/460 и решението на Комисията, „Булгартрансгаз“ ЕАД е провело консултация по предложената методика за референтна цена, както и на свързаните с нея данни, обосновки и елементи съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460.

В тази връзка Агенцията за сътрудничество между енергийните регулатори (АСЕР) е изготвила доклад от 16 декември 2020 г., съдържащ анализ на документа за консултация относно структурата на тарифата за пренос на газ за България, адресиран до КЕВР и „Булгартрансгаз“ ЕАД. С оглед изводите и препоръките на този доклад, е констатирана необходимост от изменения на методологията за определяне на референтната цена след провеждане на нова консултация на цялата необходима информация по чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460. Едва след провеждане на тази нова консултация, КЕВР може да приеме решение по чл. 27 от Регламент (ЕС) 2017/460 въз основа на актуализиран анализ на АСЕР. „Булгартрансгаз“ ЕАД е уведомено за необходимостта от нова консултация и в тази връзка дружеството е предоставило анализ на данните в проведената консултация във връзка с доклада на АСЕР, в който са дадени допълнителни обосновки и аргументи по заключенията в него. Предвид горното, КЕВР е изисквала от „Булгартрансгаз“ ЕАД в едномесечен срок да представи актуализиран и допълнен документ за консултация по чл. 26 на Регламент (ЕС) 2017/460 в съответствие с препоръките на АСЕР, актуализиран и допълнен опростен тарифен модел, както и предложение за правилата за образуване на референтна цена съгласно Регламент (ЕС) 2017/460, които да се обособят в отделен раздел на Методиката за определяне на цени за достъп и пренос на природен газ през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД (Методиката). „Булгартрансгаз“ ЕАД е внесло проект за изменение на Методиката, като не е предоставило останалите изискани данни и документи, предвид позицията на дружеството, че не е налице основание за провеждане на втора двумесечна консултация по чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460. В тази връзка КЕВР е изисквала от „Булгартрансгаз“ ЕАД да предприеме действия за допълване на документа за консултация с цялата необходима и систематизирана информация по чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460, както и с данни, подробни обосновки и аргументи съобразно заключенията и препоръките на АСЕР, с оглед провеждане на нова консултация от Комисията по реда на чл. 26 от този регламент и приемане на решение по чл. 27 от Регламент (ЕС) 2017/460 от КЕВР.

4.2. Конкуренция и функциониране на пазара

Основни участници на пазара на природен газ в Република България през 2020 г.:

- „Булгартрансгаз“ ЕАД – комбиниран оператор, осъществяващ дейностите „пренос на природен газ“ и „съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение“;

- „Булгаргаз“ ЕАД – обществен доставчик на природен газ в България, осигуряващ доставката на природен газ на крайните снабдители на природен газ и на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия при регулирани от КЕВР цени;

- **Търговци на природен газ** – сключват сделки за доставка на природен газ с обществения доставчик, крайни снабдители, клиенти, други търговци на природен газ, добивни предприятия, предприятия за съхранение на природен газ и с оператори на газопреносни и газоразпределителни мрежи. От 1 октомври 2021 г. търговията с природен газ ще се извършва въз основа на лицензия по чл. 39, ал. 1, т. 5 от ЗЕ;

- **Газоразпределителни дружества** – осъществяват дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“ и доставят природен газ до

клиенти, присъединени към газоразпределителните мрежи на съответните лицензирани територии;

- **Небитови клиенти** на природен газ, присъединени към газопреносната мрежа;

- **Участници, формиращи пазара** – лица, които имат сключено споразумение с оператора на борсовия пазар на природен газ за търсене и предлагане на количества природен газ с цел осигуряване на ликвидност на борсовия пазар на природен газ и за формиране на ценови сигнали;

- **Доставчици на ликвидност** – лица, които имат сключено споразумение с оператора на борсовия пазар на природен газ за търсене и предлагане на количества природен газ с цел осигуряване на ликвидност на борсовия пазар на природен газ.

Съгласно ЗЕ, операторът на газопреносната мрежа извършва разширение и реконструкция на газопреносната мрежа във връзка с присъединяването на обекти на газоразпределителните мрежи, добивните предприятия, съоръжения за съхранение на природен газ, съоръжения за втечнен природен газ и обекти за производство на газ от възобновяеми източници, както и на небитови клиенти на природен газ.

Общата дължина на газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД към края на 2020 г. е 3276 км, в т.ч. изградена мрежа през 2020 г. – 476 км. През 2020 г. е изградена и компресорна станция „Расово“.

Структурата на ползвателите на газопреносната мрежа, осъществили пренос през 2020 г., е следната:

- обществен доставчик;
- трима крайни снабдители;
- шест небитови клиенти;
- тридесет търговци на природен газ.

През 2020 г. „Булгартрансгаз“ ЕАД е пренесло 36 092 096 MWh природен газ от внос и местен добив, предназначени за износ.

През 2020 г. „Булгартрансгаз“ ЕАД е пренесло 31 337 081 MWh природен газ от внос и местен добив, предназначени за вътрешния пазар.

По данни на „Булгартрансгаз“ ЕАД през 2020 г. от ползватели са закупени 515 402 MWh, съответно са продадени 267 083 MWh природен газ за балансиране по газопреносната система.

В Р България към момента има само едно газохранилище – ПГХ „Чирен“, което разполага с 22 експлоатационни сондажа, компресорна станция с обща инсталирана мощност 10 MW и други технологични съоръжения, необходими за осигуряване нагнетяването, добива и качеството на съхранявания природен газ. Технологичният процес, свързан с извършването на услугата „съхранение на природен газ“, е сезонен (цикличен) и се изразява в добив и нагнетяване на газ от/в подземното газово хранилище. Чрез съхранение в ПГХ „Чирен“ на количества природен газ се компенсират сезонните колебания в доставките и потреблението в страната. За осигуряване на сигурността на доставките на природен газ в страната основно се разчита на количества природен газ, съхранени в ПГХ „Чирен“. Важна роля на хранилището е и осигуряването на количества технологичен газ за балансиране, както и във връзка със стабилността на газопреносната система. През 2020 г. от „Булгартрансгаз“ ЕАД са нагнетени 362 млн. м³ природен газ и са добити 413 млн. м³, а към 31.12.2020 г. в газохранилището има наличност от 1113 млн. м³ природен газ, от които 750 млн. м³ буферен газ. Важна предпоставка за реализацията на концепцията за създаване на газоразпределителен център в България е разширението на капацитета на ПГХ „Чирен“.

4.2.1. Пазари на едро

През 2019 г. и 2020 г. в ЗЕ бяха направени изменения и допълнения с цел насърчаване на конкуренцията на пазара, развитието на процесите на либерализация в сектора и намаляването на цените на природния газ. Сделките с природен газ се извършват вече и на организиран борсов пазар на природен газ. Сделките с природен газ, освен доставка, пренос по газопреносна и газоразпределителни мрежи и съхранение на природен газ, са и сделки по прехвърляне собствеността на природния газ с цел балансиране и търговия на физическа точка или виртуална търговска точка на газопреносните мрежи. Към страните по сделките с природен газ са добавени участник, формиращ пазара, и доставчици на ликвидност. Операторът на организиран борсов пазар на природен газ осигурява платформа за търговия на сделките с природен газ между страните по тях и може да е страна по сделки с природен газ. Добивните предприятия, търговците на природен газ, крайните снабдители с природен газ, операторите на газопреносни мрежи, операторите на съоръжения за съхранение на природен газ, операторите на съоръжения за втечнен природен газ, клиентите, присъединени към газопреносна мрежа, участниците, формиращи пазара, и доставчиците на ликвидност сключват сделки с природен газ при свободно договорени цени. Общественият доставчик сключва сделки с природен газ по свободно договорени цени в качеството му на доставчик на ликвидност, търговец на природен газ и участник, формиращ пазара. Сделките при свободно договорени цени с краткосрочни стандартизирани продукти и с продукти с период на доставка, по-малък или равен на една година, се сключват на организиран борсов пазар на природен газ, добивните предприятия предлагат не по-малко от 15 на сто от добития от тях природен газ в страната на организирания борсов пазар на природен газ. От 1 януари 2025 г. тези сделки, с изключение на краткосрочните стандартизирани продукти, може да се извършват и извън организирания борсов пазар на природен газ. Операторите на газопреносна мрежа и операторите на съоръжения за съхранение на природен газ закупуват природния газ за собствени нужди, включително за технологични нужди и за балансиране, на организирания борсов пазар на природен газ.

Договорите за природен газ се сключват при регулирани от КЕВР цени за услуги от обществен интерес по преноса, разпределението и доставката на природен газ и извън тези случаи – при свободно договаряни между страните цени. Цените на природния газ не подлежат на регулиране от Комисията при установяване от нея наличието на конкуренция, която създава предпоставки за свободното им договаряне при пазарни условия.

От началото на 2020 г. доставките на природен газ от Русия вече се осъществяват през новата входна точка - Странджа 2/Малкочлар, през Турция. През новата входна точка природен газ получават Гърция и Северна Македония. От 01.01.2020 г. по Трансбалканския газопровод не преминава природен газ. Реверсивният поток, част от концепцията за Вертикалния газов коридор, е отворен и при пазарен интерес, по него може да се транспортира природен газ във всички посоки.

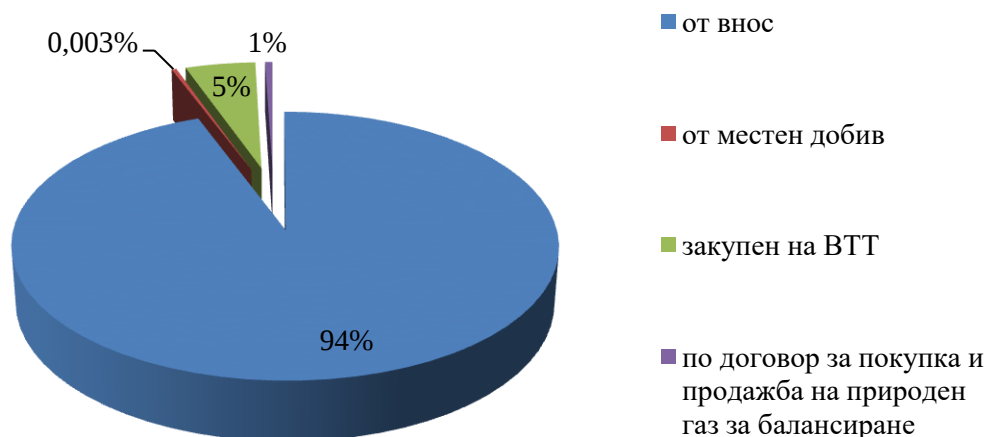
През 2020 г. доставката на природен газ на пазара в Р България се осъществяваше от обществения доставчик „Булгаргаз“ ЕАД, „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, „Петроелтик България“ ЕООД и търговци на природен газ.

През 2020 г. „Булгаргаз“ ЕАД е закупило природен газ за вътрешния пазар съгласно Договор № 02-12-13 от 15 ноември 2012 г. за доставка на природен газ, сключен с ООО „Газпром экспорт“, договори за покупко-продажба на природен газ с: Kolmar NL B.V., „Протос Енерджи“ ЕАД, Vitol Gas and Power B.V., Engie Energy Management Romania SRL, „Петроелтик България“ ЕООД и договор с азербайджанска компания.

„Булгаргаз“ ЕАД е закупило следните количества природен газ от внос и местен добив:

- от внос – 23 605 367 MWh;
- от местен добив – 83 322 MWh;
- закупен на ВТТ – 1 220 950 MWh;
- по договор за покупка и продажба на природен газ за балансиране – 128 627 MWh.

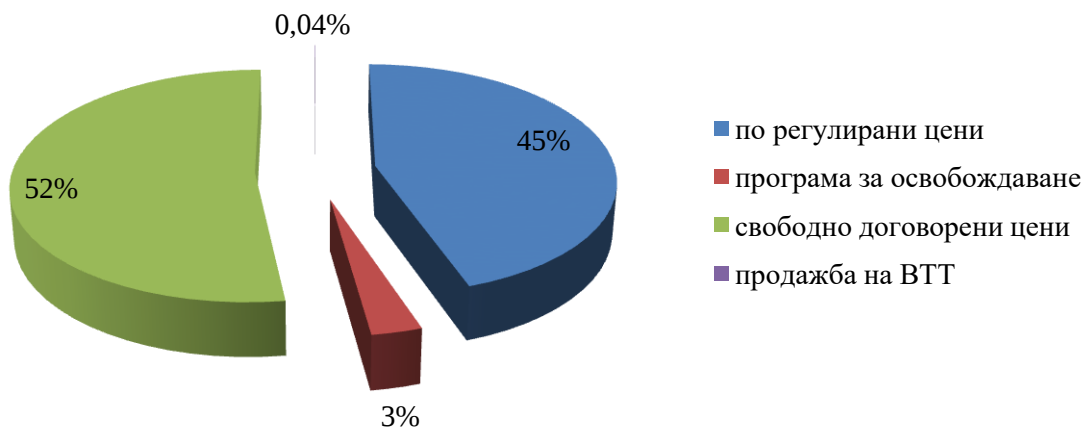
Закупени количества природен газ от "Булгаргаз" ЕАД

„Булгаргаз“ ЕАД е продало количества природен газ в Р България, както следва:

- по регулирани цени – 11 147 105 MWh;
- по програма за освобождаване на природен газ (GRP) – 739 016 MWh;
- по свободно договорени цени – 12 986 390 MWh;
- на виртуална търговска точка (ВТТ) – 9 941 MWh.

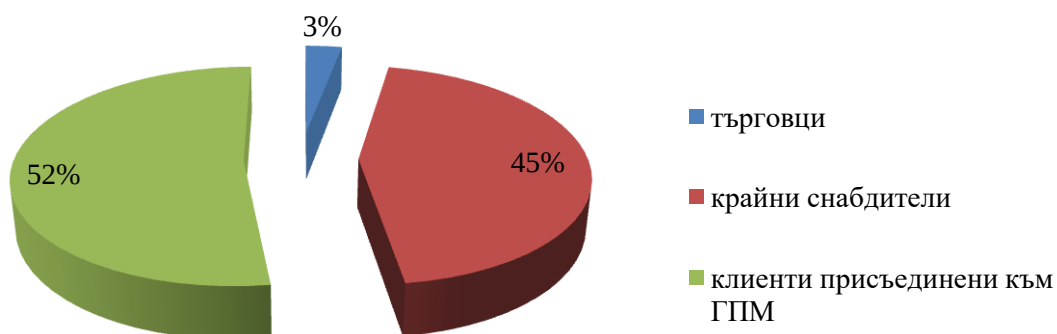
Дял на продадените количества природен газ от "Булгаргаз" ЕАД

„Булгаргаз“ ЕАД няма осъществени сделки по свободно договорени цени в качеството му на доставчик на ликвидност и като участник, формиращ пазара. Количествата, които „Булгаргаз“ ЕАД е реализирало като търговец на природен газ, са количествата, продадени по свободно договорени цени.

„Булгаргаз“ ЕАД е продавало през 2020 г. природен газ на клиенти, присъединени към газопреносната мрежа, крайни снабдителни на природен газ и на търговци.

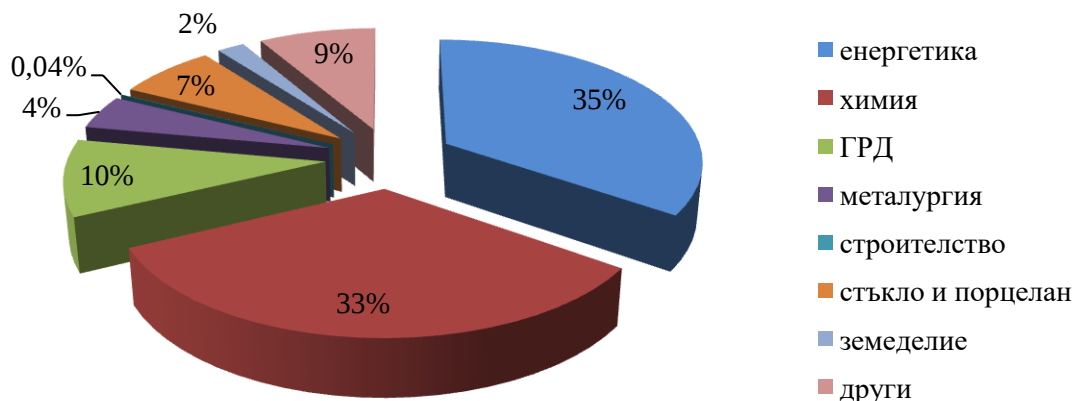
Дял на продажбите от "Булгаргаз" ЕАД по клиенти

Структурата на потреблението на природен газ, продаден от „Булгаргаз“ ЕАД, е следната:

- енергетика – 8 778 297 MWh или 35%;
- химия – 8 455 191 MWh или 33%;
- разпределителни дружества – 2 538 295 MWh или 10%;
- металургия – 1 126 722 MWh или 4%;
- строителство – 9 688 MWh или 0,04%;
- стъкло и порцелан – 1 812 321 MWh или 7%;
- земеделие – 504 333 MWh или 2%;
- други – 2 151 998 MWh или 9%.

Структура на потреблението за 2020 г.

Добивните предприятия на територията на Република България са две. „Проучване и добив на нефт и газ“ АД е добило 102 450 MWh природен газ от местен добив, от които 18 633 MWh е продало на един краен клиент, 29 892 MWh – на четири газоразпределителни дружества и 47 386 MWh – на четири търговеца на природен газ. За собствени нужди на добивното предприятие са потребени 6539 MWh. „Петрокелтик България“ ЕООД е добило и продало 410 847 MWh природен газ на търговци. Добивните предприятия не са предлагали и не са продали количества природен газ на организирания борсов пазар на природен газ.

За отчетния период дейността „търговия с природен газ“ не подлежи на лицензиране съгласно ЗЕ. КЕВР не води регистър на търговците на природен газ и съответно не разполага с информация за количествата природен газ, продадени от търговци на природен газ на клиенти през 2020 г.

През 2020 г. търговията на природен газ се извършва на одобрената от КЕВР платформа за търговия на „Газов хъб Балкан“ ЕАД (ГХБ ЕАД). Регистрираните членове на платформата за търговия към края на 2020 г. са 40. От общия брой участници около 40% са международни компании с опит в търговията с природен газ на европейските пазари. Останалите участници са местни търговци на природен газ, сред които големи индустриални консуматори в страната.

В краткосрочния (spot) сегмент на платформата се предлагат стандартизирани продукти „в рамките на деня“, „ден напред“, както и времеви и локални продукти за нуждите на балансиране на газопреносната система. На дългосрочния сегмент на платформата за търговия се предлагат продукти на средносрочна и дългосрочна база - седмични, месечни, тримесечни и годишни. „Газов хъб Балкан“ ЕАД осигурява възможност и за администриране на двустранни договори, както и сегмент, който покрива програмата за освобождаване на природен газ.

През 2020 г. на отделните сегменти на платформата за търговия с природен газ са извършвани, включително с участието на „Булгартрансгаз“ ЕАД, следните количества природен газ по продукти:

На краткосрочен сегмент: WD (в рамките на деня) продукти – 252 505 MWh; DA (ден напред) продукти – 298 489 MWh; Weekend-продукти – 25 002 MWh; Extended Weekend-продукти – 14 050 MWh;

На дългосрочен сегмент: Week продукти – 539 896 MWh; Month продукти – 2 428 763 MWh на неанонимния сегмент на платформата, включително и брокерска услуга, чийто дял е 841 219 MWh; Month продукти на анонимния сегмент на платформата – 18 910 MWh.

На платформата за търговия с природен газ постигнатата най-ниска среднопретеглена цена за месечен продукт е 17,29 лв./MWh през месец юли 2020 г., а достигнатата най-висока цена за месечен продукт е 40,88 лв./MWh през месец февруари 2020 г. Най-голямо количество природен газ за месечен продукт е реализирано през месец декември 2020 г. в размер на 346 270 MWh, а най-ниското количество е през септември 2020 г. в размер на 80 330 MWh.

Програма за освобождаване на природен газ (GRP)

През 2020 г. от 40 регистрирани членове на платформата за търговия 31 компании са имали право на участие в търговете по програмата въз основа на подписани с ГХБ ЕАД споразумения за участие на пазарния сегмент GRP. Резултатите от проведените търгове за 2020 г. - реализация на 739 016 MWh или 33,29% от общо предложените количества природен газ 2 220 000 MWh, както и слабата активност на регистрираните участници в проведените търгове, показват ниска степен на изпълнение на заложените в ЗЕ целеви количества за освобождаване.

Брокерска услуга

През 2020 г. брокерска услуга е използвана от 4 топлофикационни дружества и 3 индустриални консуматора, като към края на 2020 г. и началото на 2021 г. са подписани още 117 споразумения за използване на брокерска услуга от клиенти на обществения доставчик, с оглед стартиране на използване на услугата от началото на 2021 г.

Във връзка с изпълнение на задълженията, произтичащи от Регламент (ЕС) № 1227/2011 ГХБ ЕАД е предприело действия за осъществяване на пазарно проучване и избор на доставчик на услуги по докладване. Въз основа на извършен анализ е избран вариант за докладване и със Solien, s.r.o., RRM компания, е сключено Споразумение за докладване към АСРЕ на получените от информационната система на ГХБ ЕАД файлове. Функционалностите на информационната система на ГХБ ЕАД за генериране на доклади за всеки от приложимите бизнес сценарии и видове сделки се разработват от доставчик на ИТ услуги въз основа на сключен договор. Същевременно, в качеството си на организирано място за търговия по смисъла на Регламент (ЕС) № 1227/2011, ГХБ ЕАД осигурява платформа за търговия и среда

за осъществяване на сделки с природен газ на едро. Съгласно разпоредбата на чл. 8, т. 4, б „г“ от Регламент (ЕС) № 1227/2011, ГХБ ЕАД е лице, което извършва сделки по занятие. Всяко лице, което извършва сделки с енергийни продукти на едро по занятие и което има разумно основание да предполага, че дадена сделка може да нарушава член 3 (забрана за търгуване с вътрешна информация) или член 5 (забрана за манипулиране на пазара) от Регламент (ЕС) № 1227/2011, незабавно уведомява националния регулаторен орган. Лицата, които извършват сделки с енергийни продукти на едро по занятие, установяват и поддържат ефективни правила и процедури за установяване на нарушения на член 3 или 5 (чл. 15 от Регламент (ЕС) № 1227/2011). С оглед изпълнение на тези изисквания, в качеството си на лице, което извършва сделки по занятие, ГХБ ЕАД е разработило правила и процедури за установяване на нарушения.

Към края на 2020 г. от общо 40 членове на платформата за търговия, 20 използват услугите по докладване, като двама от тях са преустановили дейността си на платформата и съответно са прекратили действието на споразуменията си. Останалите членове на платформата са заявили, че няма да се възползват от възможността за сключване на споразумение за докладване с ГХБ ЕАД, като за целите на докладването на данни за сделките с тяхно участие ще използват друга докладваща организация (RRM), с която вече имат установени отношения и практики на други пазари.

Информация за пазара на едро на природен газ относно конкуренция и функциониране на пазара.

Показатели за пазара на едро на природен газ	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Брой дружества, на които „Булгартрансгаз“ ЕАД е пренасяло природен газ	9	22	38	39
Биогаз нагнетен в газопреносната мрежа, TWh/y	0	0	0	0
Основен произход на вноса на газ (и %)	Руска федерация 99,9	Руска федерация 99,8	Руска федерация 81,4	Руска федерация 75,3
Брой на доставчиците с различен произход на газа	2	3	3	21

Пренесените количества природен газ през газопреносната мрежа за 2020 г. са 69,474 TWh, от които за „Булгартрансгаз“ ЕАД са 24,134 TWh, за търговци – 42,316 TWh и други – 3,024 TWh.

4.2.2. Пазар на дребно

Снабдяването с природен газ на територията на Република България се осъществява по газопреносна мрежа, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за пряко присъединени клиенти, и по газоразпределителни мрежи, собственост на съответните газоразпределителни дружества - за крайни клиенти.

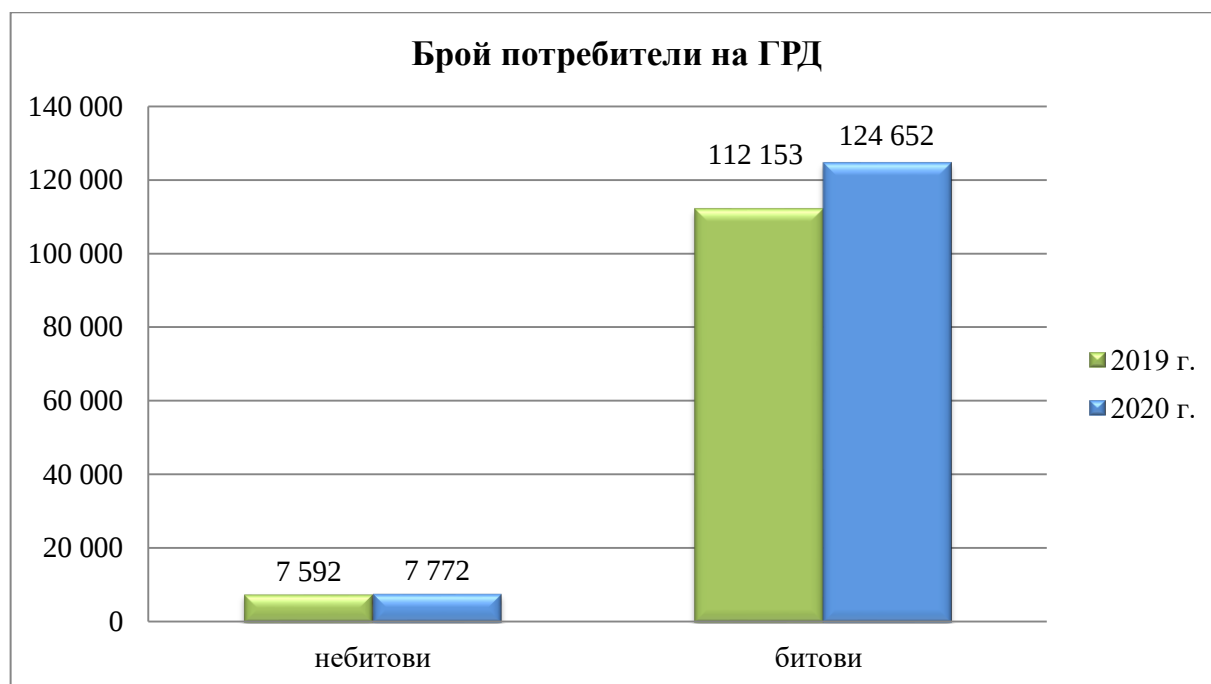
В края на 2020 г. на територията на Република България 24 лицензирани газоразпределителни дружества осъществяват дейност на 35 лицензионни територии, които обхващат 173 общини, представляващи 65% от всички общини в страната. Девет от дружествата осъществяват снабдяване с природен газ чрез доставка на съгъстен природен газ до клиенти на територията на общини, които нямат връзка с газопреносната мрежа. Важна предпоставка за увеличаване броя на небитовите и битовите клиенти на природен газ в страната е изграждането на газопроводи, свързващи ГРМ на лицензираните територии с газопреносната мрежа.

Необходимата инфраструктура за разпределение на природен газ в страната е в процес на изграждане и присъединените битови клиенти към газоразпределителните мрежи са малко. Прилаганият от КЕВР регулаторен механизъм осигурява стимули за газоразпределителните дружества да продължават развитието на газоразпределителните мрежи и присъединяването на нови клиенти с цел постепенно увеличаване на консумацията на природен газ. В тази връзка КЕВР утвърждава пределни цени за продажба на природен газ, което дава възможност на газоразпределителните компании да продават на крайни клиенти на цени, по-ниски от утвърдените, като така се стимулира газифицирането на домакинствата.

Изградената мрежа от газоразпределителните дружества през 2020 г. е 154 347 м, а общата дължина на ГРМ в страната е 5 292 039 м. Извършените инвестиции от ГРД през 2020 г. са 27 031 хил. лв.

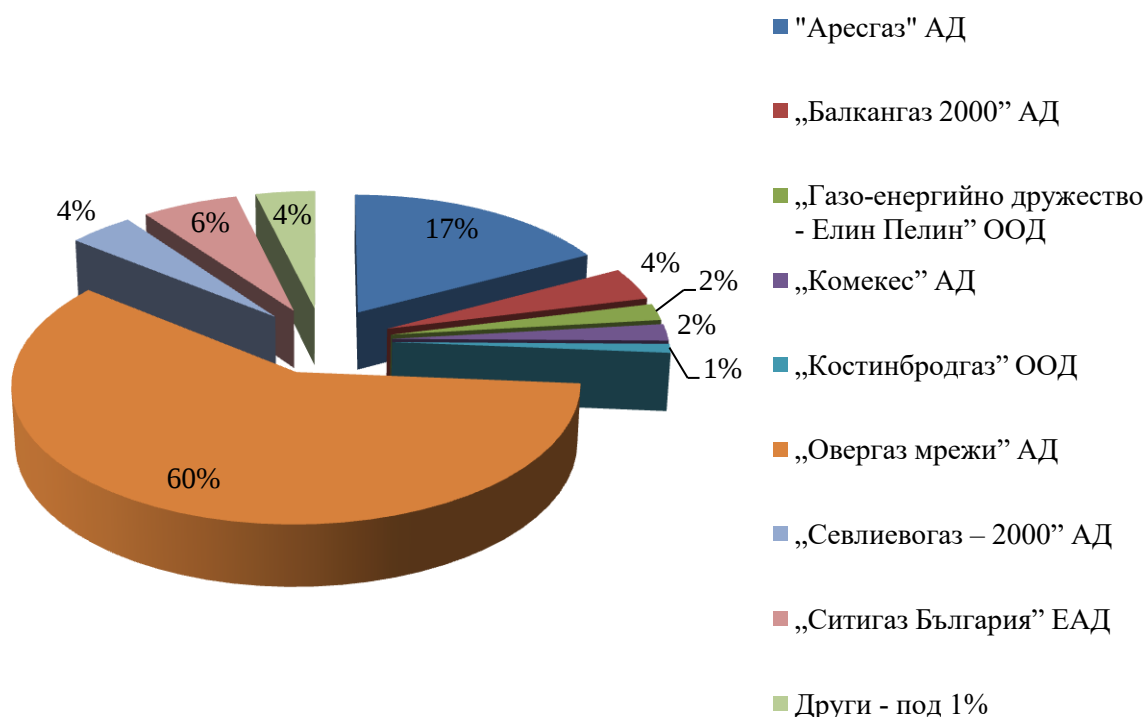
Част от газоразпределителните дружества снабдяват клиентите си с компресиран природен газ, поради липса на връзка на изградената от тях разпределителна мрежа с газопреносната мрежа, което повишава крайната цена на природния газ. Това обстоятелство възпрепятства достигането на услугата до по-голям брой клиенти.

Общият брой клиенти на газоразпределителните дружества към 31.12.2020 г. е 132 424, от които небитови 7 772 бр. (5,9%) и 124 652 битови клиенти (94,1%). Броят на клиентите е нараснал с 10,6% за една година - от 119 745 през 2019 г. на 132 424 през 2020 г. Битовите клиенти са се увеличили с 11,1%, а небитовите – с 2,4%.

Разпределението на клиентите на природен газ по дружества е представено на графиката по-долу:

Разпределение на клиентите по дружества

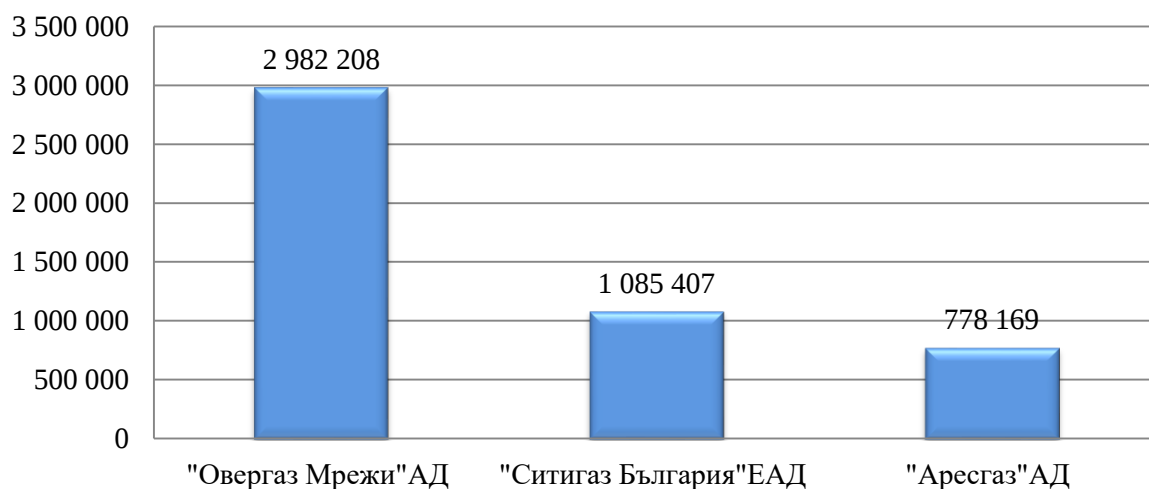

„Овергаз Мрежи“ АД обслужва най-голям брой клиенти – 78 757, което е 60% от всички клиенти на природен газ в страната, следвано от „Аресгаз“ АД със 17%, „Ситигаз България“ ЕАД с 6%, „Севлиевогаз – 2000“ АД и „Балкангаз 2000“ – с 4%.

Общата консумация на природен газ от клиенти на газоразпределителните дружества през 2020 г. е 5 605 628 MWh, от които 4 314 224 MWh от небитови клиенти (77%) и 1 291 404 MWh от битови клиенти (23%).

С най-голяма консумация са клиентите на „Овергаз Мрежи“ АД, „Ситигаз България“ ЕАД и „Аресгаз“ АД, като пазарният дял на трите дружества е 86%.

Консумация на природен газ, MWh

През 2020 г. се наблюдава нарастване на броя на газифицираните битови клиенти в сравнение с 2019 г., което е свързано с реализирането на проекта Мерки за енергийна ефективност при крайните потребители на природен газ чрез газоразпределителните

дружества в България DESIREE GAS, който има за цел да осигури специален и ефективен механизъм за подкрепа на газификацията на българските домакинства в съответствие с изискванията на Директивата за енергийна ефективност на ЕС, като насърчава най-ефективните технологии и подкрепя преминаването от въглеродно интензивни източници на енергия към природен газ. Срокът на проекта беше удължен до м. юни 2020 г. Безвъзмездната финансова помощ за газификация на българските домакинства по проект DESIREE GAS е 30% от допустимите разходи за сградна инсталация. Допълнително се финансира безвъзмездно 100% такса присъединяване.

През 2020 г. се наблюдава по-слаб ръст на газифицираните небитови клиенти спрямо предходната година. Причина за това е настъпилата икономическа криза, свързана с COVID 19. Предвид кризата много компании са принудени да спрат работа, други са с намален обем на производство. Част от потенциалните небитови клиенти са променили инвестиционните си планове и са отложили газификацията.

Информация за пазара на дребно на природен газ (небитови клиенти, присъединени към газопреносната мрежа).

Пазар на дребно	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Брой клиенти, присъединени към газопреносната мрежа	237	239	241	246
Брой клиенти, присъединени към газопреносната мрежа, на които „Булгаргаз“ ЕАД доставя природен газ	183	178	175	171
Брой клиенти, присъединени към газопреносната мрежа, на които доставчиците на природен газ са различни от „Булгаргаз“ ЕАД	54	61	66	75
Пренесени количества природен газ за „Булгаргаз“ ЕАД и други доставчици за клиенти, присъединени към газопреносната мрежа в TWh	33,079	31,663	30,465	31,337
Брой клиенти, сменили доставчика си	2	5	3	4
Средно време за смяна на доставчика дни	14	14	14	14

Информация за пазара на дребно на природен газ (небитови клиенти, присъединени към газоразпределителните мрежи).

Небитови клиенти, присъединени към ГРМ	2020 г.
Потребление на природен газ, TWh	4,314
Брой клиенти на природен газ	7 772
Брой клиенти, сменили доставчика си	0
Брой доставчици на тези клиенти (доставчиците са лицензираните за съответната територия крайни снабдител)	24

Информация за пазара на дребно на природен газ (битови клиенти, присъединени към газоразпределителните мрежи).

Битови клиенти, присъединени към ГРМ	2020 г.
Потребление на природен газ, TWh	1,291
Брой клиенти на природен газ	124 652
Брой клиенти, сменили доставчика си	0
Брой доставчици на тези клиенти (доставчиците са	24

4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията

При изпълнение на регулаторните си правомощия по отношение нивата на цените Комисията се ръководи от общите принципи за развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз и за предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар.

Регулирането на цените на природния газ се извършва съгласно ЗЕ и приетата от Комисията Наредба № 2 от 19.03.2013 г. за регулиране на цените на природния газ. Съгласно чл. 30, ал. 1, т. 8, т. 11 и т. 12 от ЗЕ, цените, по които крайните снабдителни продават природен газ на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи, цените за присъединяване към мрежите и цените за достъп и пренос на природен газ през ГРМ, подлежат на регулиране от Комисията. Съгласно чл. 30, ал. 1, т. 7 от ЗЕ, КЕВР утвърждава цени на природния газ, по които продава общественият доставчик на крайните снабдителни на природен газ и на лицата, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия.

С НРЦПГ се определят методите за регулиране на цените на природния газ, правилата за тяхното образуване или определяне и изменение, редът за предоставяне на информация, внасяне на предложенията за цените и за тяхното утвърждаване; начинът за компенсиране на разходи на енергийните предприятия, произтичащи от наложени им задължения към обществото по ЗЕ; условията и редът за образуване на цените за присъединяване към мрежите; условията и редът за образуване на цените за достъп и пренос на природен газ през преносни и/или разпределителни мрежи. Цените, които подлежат на регулиране, се образуват от енергийните предприятия в съответствие с изискванията на ЗЕ и НРЦПГ. Указанията, дадени от КЕВР относно образуването на цените, са задължителни за енергийните предприятия. Комисията утвърждава цени за пренос на природен газ през газоразпределителната мрежа, цени за продажба на природен газ от краен снабдител и цени за присъединяване на клиенти към газоразпределителната мрежа на газоразпределителни дружества въз основа на анализ на представените в заявленията данни и на базата на аргументирано обосноваване от заявителите, че предложените за утвърждаване цени ще дадат възможност на дружествата да реализират заложените параметри в инвестиционна и производствена програми в одобрените им бизнес планове.

Цените за дейностите „разпределение на природен газ” и „снабдяване с природен газ от краен снабдител” се регулират от КЕВР чрез метода „горна граница на цени”, съгласно чл. 3 от НРЦПГ. КЕВР утвърждава тарифни структури по групи клиенти, отразяващи разпределените необходими годишни приходи за предоставяне на услугата за всяка група въз основа на представено проучване за стойността на услугата. Действащите тарифни структури и цени за крайните клиенти на газоразпределителните дружества са обособени в зависимост от принадлежността на потреблението (битови и небитови), равномерност и неравномерност на потреблението и съответна консумация. КЕВР утвърждава тарифите за пренос на природен газ през газоразпределителните мрежи до крайните клиенти по предложения на газоразпределителните дружества.

Комисията публикува на интернет страницата си предложенията на енергийните предприятия за утвърждаване на цени заедно с всички изходни данни, протоколите от проведени открити и закрити заседания и обществени обсъждания, решенията за утвърждаване на цени, приетите нормативни актове, правила, методики и указания.

В процедурите по утвърждаване на цени КЕВР следи за изпълнението на ангажмента на енергийните предприятия, доставящи природен газ по регулирани цени, както и операторите на преносни и разпределителни мрежи, в едномесечен срок преди подаване в Комисията на заявлението за утвърждаване на нови цени или за изменение на действащи цени, да оповестяват в средствата за масова информация предложението си за утвърждаване

на новите цени или за изменението на действащите цени.

Комисията след представяне на заявленията за утвърждаване и/или изменение на утвърдените цени, приема доклад на съответните длъжностни лица и проект на решение, които оповестява на интернет страницата си, провежда открито заседание за обсъждане на приетия доклад и обществено обсъждане със заинтересованите лица по чл. 14 от ЗЕ на приетия проект на решение. На откритото заседание Комисията обсъжда с енергийните предприятия доклада и определя срок за представяне на становища. Комисията разглежда всички постъпили становища от заинтересованите лица и излиза с мотиви в своето становище. Мотивите се публикуват на интернет страницата на регулатора.

Либерализацията на пазара на природен газ заема важно място в европейската енергийна политика и е свързана със стратегическите цели за подобряване сигурността на доставките и диверсификацията на източниците на доставка на природен газ, както и изграждане на взаимосвързан и единен общоевропейски газов пазар.

Считано от 2 януари 2020 г. на платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД стартира многостранна търговия на организирания борсов пазар, в т.ч. краткосрочен сегмент (spot), дългосрочен сегмент и брокерска услуга. Краткосрочният сегмент на платформата предлага краткосрочни стандартизирани продукти „в рамките на деня“, „ден напред“, както и продукти за нуждите на балансиране на мрежата на операторите на газопреносни мрежи. Търговията се осъществява на анонимен принцип съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014. Дългосрочният сегмент на платформата за търговия ще предлага продукти, търгуеми на средносрочна и дългосрочна база на анонимен принцип, както следва: месечни (до 60 месеца напред); тримесечни (до 20 тримесечия напред) и годишни (до 5 календарни години напред).

Брокерската услуга дава възможност за сключване на договори за покупка на газ от страна на крайни клиенти/крайни снабдители, пряко присъединени към газопреносната система на България, без за тях да възникват разходи за членство на платформата за търговия и без да има нужда да получават достъп до услугите по достъп и пренос през мрежата. Брокерската услуга също ще предостави и средата за администриране на договорите, сключени преди 2 януари 2020 г. с предмет покупко-продажба на природен газ за период след 01.01.2020 г., по-малък или равен на една година, в изпълнение изискванията на чл. 176, ал. 3 от ЗЕ.

Едни от основните принципи, от които се ръководи КЕВР в дейността си, са предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар, както и осигуряването на баланс между интересите на енергийните предприятия и потребителите. Комисията наблюдава за наличието на ограничаващи договорни практики и разпоредби за изключителност, които може да възпрепятстват небитови клиенти да сключват договори едновременно с повече от един доставчик или да ограничат избора им на доставчици. В изпълнение на правомощията си, Комисията анализира работата и поведението на контролираните от нея енергийни предприятия, с цел недопускане на злоупотреба с монополно положение или ограничаване/нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар в България. КЕВР може да сезира Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), която на свой ред разглежда подадената информация и след преценка на данните по конкретния случай може да образува производство по реда на Закона за защита на конкуренцията. При осъществяване на правомощията си за даване на съгласие за преобразуване на лицензианти, разрешаване на извършването на сделки на разпореждане с незавършени обекти на строителство или с имущество и даване на разрешение за учредяване на залог/ипотека върху имущество, с което се осъществява лицензионна дейност, КЕВР има правото да изиска становището на КЗК за конкретния случай преди да вземе решение или да даде разрешение. Когато при осъществяване на правомощията си Комисията констатира, че лицензиант нарушава или ограничава конкуренцията, тя сезира КЗК. Комисията подпомага КЗК чрез предоставяне на всяка необходима информация и документи, които могат да се ползват от КЗК във връзка с преписката. В случай че КЗК установи с решение, че с дейността си лицензиантът нарушава или ограничава конкуренцията, Комисията може да наложи принудителни мерки, предвидени в ЗЕ, а в случай на установено от КЗК системно нарушение на правилата на конкуренцията КЕВР може да отнеме лицензията.

КЕВР извършва постоянен мониторинг на пазара с оглед осигуряване на недискриминационност между всички участници на пазара, както и между участниците от една и съща категория и допринася за ефективната конкуренция и правилното функциониране на пазара. КЕВР работи в тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, както и с други неправителствени организации за защита на потребителите.

В рамките на постоянно действащ Консултативен форум на регулаторите от Балканския полуостров, КЕВР участва в обмена на данни относно най-важните пазарни процеси в сектор „Природен газ“ на регионално равнище.

КЕВР наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията, като при изпълнение на регулаторните си правомощия Комисията се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което ще гарантира достатъчен и разполагаем за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране. Всички ценови решения на регулатора са публично достъпни на неговата интернет страница с цел осигуряване на прозрачност.

Съгласно чл. 6 от НРЦПГ, енергийните предприятия могат да прилагат по-ниски от утвърдените от Комисията цени, при условие че това не води до кръстосано субсидиране между отделните дейности, както и между групите клиенти. На тази регулаторна база и отчитайки конюнктурата на пазара на енергоносителите, енергийните предприятия могат да прилагат ефективна ценова стратегия, най-същественото в която е: поддържане на конкурентноспособно равнище на цените на природния газ спрямо цените на алтернативните енергоносители; поддържане на устойчивото им равнище за по-продължителен период от време и осигуряване чрез цените на дългосрочната ефективност на проекта. Съгласно чл. 40 от НРЦПГ, в срок до 7 дни след получаването на решенията за утвърждаване на нови цени общественият доставчик, крайните снабдителите, операторите на газопрееносни и газоразпределителни мрежи и операторите на съоръжения за съхранение публикуват на интернет страницата си утвърдените им цени, включително цените по тарифните структури, както и цените, които ще прилагат по договорите с клиентите през следващия ценови период. В случай на регулиране на цени въз основа на одобрена от Комисията методика енергийното предприятие публикува на интернет страницата си определените цени в срок до 7 дни от датата на решението за определянето им.

КЕВР извършва мониторинг на пазара на природен газ, като следи за недопускане на дискриминация между всички участници на пазара, както и между участниците от една и съща категория, което също стимулира конкуренцията на дребно и правилното функциониране на пазара. В тази връзка, при осъществяване на контролните си правомощия, Комисията извършва планови проверки на енергийните дружества, както и извънредни проверки по постъпили жалби и сигнали от клиенти на енергийните предприятия.

4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове

В Закона за енергетиката са транспонирани изискванията на Директива 2009/73/ЕО, които целят гарантиране на ефективна и адекватна защита на правата и интересите на потребителите, укрепване и гарантиране на техните права и осигуряване на по-голяма прозрачност на пазарните отношения. Транспонирани са изискванията на Приложение 1 към Директива 2009/73/ЕО по отношение на съдържанието на договорите с потребители на енергийни услуги, които следва да са оповестени преди сключването или потвърждаването на договора.

КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката, като се ръководи от общи принципи, определени в ЗЕ, включително осигуряване на баланс между интересите на

енергийните предприятия и клиентите, осигуряване на равнопоставеност между отделните категории енергийни предприятия и между видовете клиенти и създаване на гаранции за защита на крайните клиенти. С оглед защита правата на клиентите на енергийните предприятия КЕВР осъществява тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, Омбудсмана на Република България, както и с неправителствени организации за защита на потребителите.

Като специализиран държавен орган КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката и осигурява правата на потребителите, като одобрява общите условия на договорите, предвидени в ЗЕ и правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, които се изготвят от енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес. Този вид договори имат регламентирано в ЗЕ задължително съдържание, с което се гарантират правата на клиентите. Договорите задължително съдържат срок на договора; условията за временно преустановяване, за прекратяване на тяхното предоставяне и на договора; правата на потребители на енергийни услуги, включително информацията относно процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби в срок до три месеца от постъпването им; условията за едностранно прекратяване на договора от ползвателя на енергийни услуги, включително при промяна на договорните условия и цени, вкл. и възможността за такова прекратяване без допълнително плащане. В тях са предвидени ред и условия за прихващане и възстановяване на суми при неспазване на изискванията за качество на договорените услуги. Лицензиантите, предоставящи услуги от обществен интерес, са длъжни да осигурят в общите условия на договорите и правилата за работа с потребителите защита на правата на клиентите и равнопоставеност между групите клиенти. КЕВР следи в одобрените от нея общи условия да е включено съдържанието на издаваните от енергийните предприятия фактури или сметки, които отразяват действителната консумация и съдържат конкретни данни за номера на измервателния уред, консумацията на природен газ за отчетния период, дължимия данък върху добавената стойност (ДДС) и разбивка на цената по компоненти, ако такива са утвърдени.

Енергийните предприятия предоставят информация на своите клиенти, в т.ч.: начините на плащане; цени за спиране или възстановяване на снабдяването, цени за услуги по извършване на поддръжка и други цени на услуги, свързани с лицензионната дейност; процедурата за смяна на доставчик и информация, че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, включително изготвяне на окончателна изравнителна сметка при всяка смяна на доставчика; процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби и информация за реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга. Информацията се представя във фактурите или заедно с тях в информационни материали и на интернет страниците на енергийните предприятия. По този ред доставчиците на енергия и природен газ предоставят на потребителите на енергийни услуги и контролен списък, приет от Европейската комисия, съдържащ практическа информация за техните права.

Енергийните предприятия предоставят на клиентите подробни данни за потреблението, за който и да е ден, седмица, месец и година при използване на интелигентни системи за измерване чрез предоставяне на крайния клиент чрез интернет или чрез интерфейса на измервателния уред на данни за период, не по-кратък от 24 предходни месеца, или за периода от влизането в сила на договора за доставка, ако той е по-кратък. Доставчиците на природен газ осигуряват на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление. Енергийните предприятия уведомяват своите потребители на енергийни услуги – битови клиенти, за всяка предложена промяна на договорните условия и цените на предоставяните услуги, както и за правото на потребителите едностранно да прекратят договора в срок от 30 дни от датата на уведомяването, ако не приемат новите условия и/или цени. Уведомяването за повишаването на цените се извършва в срока на фактуриране след влизането в сила на повишението на цените. Крайният снабдител

информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на електрическа енергия или на природен газ на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година.

Енергийните предприятия, извършващи доставка на природен газ, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с тях.

Енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес, в общите условия за снабдяване и ползване на мрежите и в правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, определят специални процедури за уязвими клиенти за предоставяне на информация, свързана с потреблението, както и за преустановяване снабдяването им.

Съгласно нормативната уредба КЕВР разполага с правомощия, които ѝ позволяват да изпълнява задълженията, посочени в Директива 2009/73/ЕО, а именно да действа като орган по уреждане на спорове по отношение на всяка жалба/оплакване срещу оператори на преносна или разпределителна система във връзка с задълженията им, както и да се произнася с решение, което има обвързваща сила, ако и докато не бъде отменено при обжалване.

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечнен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; както и лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

В двумесечен срок от подаване на жалба КЕВР може да съдейства за доброволно уреждане на спора. Срокът може да бъде продължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Процедурата е доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове регулаторът не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение. В нея участват страните по спора и помирител – член от работната група от КЕВР, на която е възложена преписката по жалбата. Помирителят използва всички разумни средства и усилия за разрешаване на спора, като може да предложи на страните решение на спора и при съгласие - да оформи писмено споразумението.

Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок от два месеца след получаването ѝ. Този срок може да бъде удължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от регулатора. Със съгласие на жалбоподателя удълженият срок може да бъде продължен с още два месеца. В случаите, когато Комисията приеме жалба за основателна, тя с решение дава задължителни указания по прилагането на закона. Решенията на Комисията подлежат на обжалване пред Административен съд София-град по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Броят на подадените в КЕВР през 2020 г. жалби, касаещи сектор „Природен газ“, се запазва нисък, в сравнение с другите три сектора. От 132 424 клиенти на природен газ жалби са подадени от 0,018% от тези клиенти. Тенденцията на запазване на ниско ниво на жалбите в сектора се дължи на ниския брой газифицирани обекти в страната, съответно малкия брой битови и стопански клиенти на природен газ, както и на обстоятелството, че енергийните предприятия своевременно разглеждат подадените жалби и удовлетворяват основателните. Дружествата предоставят на техните клиенти Общите условия на договорите и Правилата за работа с потребители и ги информират за регламентираните в тях техни права и задължения, включително реда за подаване и разглеждане на жалби.

КЕВР проверява и контролира изпълнението от страна на лицензиантите на задълженията им, свързани със създаване на специализирано звено за работа с потребителите в структурата на дружеството, в което трябва да е назначен достатъчен на

брой и квалифициран персонал; поддържане на достатъчен на брой центрове за работа с клиентите за покриване нуждите на лицензионната територия; предоставяне на услуги на клиентите в съответствие с показателите за качеството на снабдяването с природен газ, приети от Комисията; поддържане на система за управление на качеството на лицензионната дейност, сертифицирана от независима компетентна организация; поддържане на система за приемане и обработка на жалби.

Броят на жалбите от клиенти, подадени в газоразпределителните дружества, е 87. Клиентите, които са подали жалби в газоразпределителните дружества през 2020 г., представляват под 0,07% от всички клиенти на природен газ, като се запазва тенденцията на нисък брой жалби спрямо броя на битовите клиенти, който през 2019 г. е бил под 0,09%, а през 2018 г. - под 0,08%. От общо 35 лицензирани територии на газоразпределителни дружества в България, жалби са подадени в 13 от тях. Броят на клиентите в тези 13 територии е 120 606, което е 91% от всички клиенти на природен газ в страната. Най-много жалби са подадени в „Овергаз Мрежи” АД за лицензираната територия на Столична община и община Божурище - 30 бр. (0,09% от общия брой клиенти на дружеството в тази лицензирана територия). Това представлява 34% от всички жалби в сектора.

От 29 бр. жалби, свързани с присъединяване към ГРМ, седем жалби са основателни и удовлетворени, 22 бр. са неоснователни. Седем жалби, свързани с неточно измерване на потребеното количество природен газ, са определени като неоснователни. Шест жалби, свързани с цена, която крайните клиенти плащат на газоразпределителните дружества, са неоснователни и съответно неудовлетворени. Четири жалби, свързани с прекъсване на газоподаването поради неплащане, са неоснователни. От 4 жалби, отнасящи се до съдържание на фактурите – една е удовлетворена, а останалите 3 са неоснователни. От 32 бр. други жалби, 8 бр. се отнасят за възстановяване на пътни настилки, преместване на газорегулаторно и измервателно табло (ГРИТ), некачествено изпълнение на строително-монтажни работи, са приети за основателни и са удовлетворени. Неоснователните жалби са свързани с: несъгласие с монтиране на ГРИТ; некачествени строително-монтажни работи, оплакване от мирис на газ, несъгласие с изграждане на сградна газова инсталация. Жалбите, класифицирани като други, са основно свързани с нередности в строително-монтажните дейности при изграждане на газопроводи и монтажа на газови съоръжения, както и с възстановяване на средства по проекта „Мерки за енергийна ефективност при крайните потребители на природен газ чрез газоразпределителните дружества в България“ (DESIREE GAS). Проектът се управлява от Министерство на енергетиката и считано от 17.02.2020 г. е спряно приемането на документи за нови заявления поради изчерпване на бюджета му. Газоразпределителните дружества са разгледали получените жалби и са ги приели за основателни и съответно са удовлетворили 18 от тях.

Дружествата използват различни източници за повишаване на информираността на клиентите по отношение на предлаганите услуги и възможностите за получаване на информация за уреждане на спорове, разясняване на правата им във връзка с подаване на жалби, възможността да се обърнат към КЕВР при неудовлетвореност от получения отговор. Голяма част от дружествата информират клиентите си посредством интернет страница на компанията, телефон, електронна поща. При посещение в центрове за работа с потребители клиентите могат да получат информация за общите условия за продажба на природен газ и правилата за работа с потребители, както и да бъдат запознати с правото им да подадат жалба до КЕВР за уреждане на възникнал спор по реда на действащото законодателство.

Показатели по отношение на битовите клиенти	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Брой битови клиенти на природен газ	89 199	100 412	112 210	124 652
Брой на битови клиенти на природен газ, присъединени към ГРМ на дружеството, които са сменили доставчика си на природен газ	0	0	0	0

Брой битови клиенти, на които е спряно газоподаването поради неплащане	1 796	1 497	2 104	1 741
Брой работни дни между известие за плащане на сметка и прекъсване в случай на неплащане	18	18	18	18
Брой битови клиенти, които са със статут на уязвими клиенти, съгласно § 1, т. 66в от Допълнителните разпоредби на Закона за енергетиката	3	7	6	8
Брой на битовите клиенти, които се отчитат с интелигентни разходомери	510	653	3 281	5589

Наблюдава се съществено увеличаване на броя на монтираните интелигентни разходомери на битови клиенти, който нараства от 510 бр. през 2017 г. на 5589 бр. през 2020 г. Въпреки това, те представляват само 4% от всички монтирани разходомери на битови клиенти.

Средният процент на битови клиенти, на които в периода 2017 г. - 2020 г. е спряно газоподаването поради неплащане, е относително постоянен - под 2%.

Въпреки че всички газоразпределителни дружества предоставят на клиентите си информация за процедурата за смяна на доставчик, както и че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, не се наблюдава смяна на доставчика от битови клиенти. Те остават клиенти на крайните снабдители. Като причина може да се посочи липсата на развит ликвиден газов пазар, поради доминиращата роля на обществения доставчик „Булгаргаз“ ЕАД.

4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия)

Министерството на енергетиката е държавната институция, която провежда енергийната политика на Р България. Министърът на енергетиката е компетентният орган по въпросите за сигурността на доставките на природен газ по смисъла чл. 3 ал. 2 от Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010 (Регламент (ЕС) 2017/1938). Съгласно чл. 8, пар. 2, букви „а“ и „б“ от Регламент (ЕС) 2017/1938 компетентният орган на всяка държава членка, след като се консултира с предприятията за природен газ, съответните организации, представляващи интересите на битовите и промишлените клиенти, снабдявани с газ, включително производителите на електроенергия, операторите на електропреносни системи и националния регулаторен орган, когато той е различен от компетентния орган, изготвя: Превантивен план за действие, съгласно чл. 9 от Регламента, в който се съдържат мерките, необходими за отстраняване или намаляване на рисковете, установени в общите и националните оценки на риска, включително въздействието на мерките за енергийна ефективност и мерките от страна на търсенето; План за действие при извънредни ситуации, съдържащ мерките, които трябва да бъдат предприети за отстраняване или смекчаване на въздействието от прекъсването на доставките на газ, в съответствие с чл. 10 от Регламента. В изпълнение на изискването на Регламента е създадена междуправителствена работна група, назначена със заповед на министъра на енергетиката, която да изготви цитираните документи. В състава на тази група са включени представители на КЕВР, които са участвали в процеса на изготвяне на документите, като са давали становища и конкретни предложения за текстове от компетентността на Комисията. Техните становища и предложения са взети предвид и са отразени в съдържанието на документите.